Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, ...ДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

№ 177 (17300) | 1986 оной августын 1, пятница | Сэн 3 мүн.

КПСС-эй ОБКОМДО, БУРЯАДАЙ АССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ, ПРОФСОЮЗУУДАЙ СОВЕДТЭ

Соёлой-ажаһуудалай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилэн гаргадаг республикын нэгэдэл болон предприятинуудай дунда байгша оной хоёрдохи кварталай туршада дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые КПСС-эй обкомой бюро, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет болон профсоюзуудай совет согсолбо. Соёлой-ажаһуудалай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилэн гаргаха түсэб 108,7 процент, худалдаа наймаанда продукци эльгээхэ—122,8, ажалай бүтээсын талаар даабарие 103,1 процент дүүргэһэн, һайн шанартай продукци гаргаһан Улаан-Үдын прибор бүтээлгын нэгэдэлэй коллективтэ нэгэдэхи һуури олгогдожо, дамжуулгын Улаан туг, мүнгэн шан барюулагдаба.

...ГОНУУДАА ДАРЫ ТҮРГЭН ШИИДХЭХЭ

...рбачевой Хабаровска хизаарта ерээд байһан тухай

...һа хунар дуталдажа байһан тухай асуудалнуудаар хөөрэлдөөн болобо.

— Олохон асуудалнуудые экономическа талаарнь шиидхэхэ хэрэгтэй,— гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь тэмдэглээ.— Жэшээнь, теплицэнүүдые үргэнөөр бариха шухала, эд хэрэглэгшэдэй кооперации ехэ юумэ хэжэ шадаха байна. Тэрэ бүхы орон доторнай бии байһан дээрэһээ продукцинуудые гүрэндэ худалдажа абалгые хаа хаанагүй эмхидхэжэ шадаха байна. Энэ хэрэгые дары түргөөр шиидхэхэ шухала.

Энэ тэрэ ажал хэрэгэй түлөө харюусалгатай хүнүүдтэ шанга эрилтэ табиха шухала. Манайда хоёр ондоо хуули, хоёр ондоо журам байха ёһогүй. Бултанда тэдэнэр ниитэ нэгэн байха ёһотой бшуу.

Удаань КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь городой Түбэй талмай дээрэхи В. И. Ленинэй памятнигай дэргэдэ баглаа сэсэгүүдые табиба.

Эндэ суглараһан хабаровскынхидта хандахадаа, М. С. Горбачев иигэжэ хэлэбэ: Эндэ ерэлгэмни намда тон шухала, ехэ удха шанартай байна. Ехэ юумэ хаража, зүрхэ сэдьхэлдээ хадуужа абабаб. Манай орон доторхи ажал хэрэгүүдые таанадай ямараар сэгнэжэ байһан тухай дуулахые хүсэһэн байгааб.

Хабаровскынхидай нэгэн: Би энэ городто урган ехэ болооб. Хабаровск яаха аргагүй үргэнөөр хүгжэн хубилаа. Эндэһээ хайшаашье ошохогүйб, юундэб гэхэдэ, минии бүхы бүлэ, минии үри һэдэһэн эндэл байна. Манайда шиидхэгдэхээршье асуудалнууд үшөөл олон. Тэдэнние шиидхэхэ хэрэгтэй.

Үгэнүүд соностоно: Мүнөө ехэ һайн юумэн бэелүүлэгдэжэ байна. Тон ехэ.

М. С. Горбачев: Би иигэжэ хэлэхэ байнаб. Тэрэнние зүбшөөхэ гү, али үгы байһыетнай мэдэнэгүйб. Мүнөө эндэ ерэжэ, хэһэн хөөрэлдөөнүүдни дүүрэхэ дүтэлжэ байна. Алас-Дурна зүг тухай тодорхой бодомжотой болооб. Бүхы юумэ шалгажа, сасуулжа үзэхые хүсэнэб. Ехэ юумэнэй хэгдээд байһые харабаб. Эндэ үнэн шударгыгаар ажалладаг хүнүүдтэ баяр баясхалан хүргэхэ гэшэ минии түрүүшын үгэ болоно. Примориин хизаарта, Комсомольск-на-Амуре болон Находко хотонуудта ошоходоо, үргэн ехэ барилгын хэгдэжэ, асари ехэ хубилалтануудай болоожо байһые хаа хаанагүй харабаб. Айхабтар ехэ юумэн хэгдэжэ байна.

Гэбэшье энэ хизаарта бүри хурдан түргэн хүгжэлтын хэгдэхые хүсэнэбди.

Үгэнүүд соностоно: Зүб, тон зүб! Бидэ зүбшөөнэбди!

М. С. Горбачев: Эээд байһанаа мэдэрхэ хэрэгтэй. Бүхы юумэн тухай үнэн сэхэ руунь, газетээр дамжуулан хэлэхэ. Гэбэшье эндэ бүхы юумэ буруугаар харуулха, ойлгуулхые оролдодог хүнүүдшье ушардаг байна. Зүгөөр энээние ойлгохо, хараха хэрэгтэй. Үнэн зүб юумэн тухай хэлэхэ гээшэ тон һайн лэ. Энээние һайшааха байнабди.

Үгэнүүд соностоно: Энэ тон шухала.

М. С. Горбачев. Хүнүүд нэгэ нэгэндээ үнэн сэхэ руунь, нүхэд ёһоор хандаха зэргэтэй. Хүндэтэйгөөр. Энэмнай нэгэ нэгэндээ хододоо галархай зохидоор хандаха, гансал һайн юумэ хэлэхэ гэһэн ушартай бэшэ. Ажабайдалда хододоо иимэ юумэн болодоггүй. Хүнэй алдуу гаргаа һаань, заһаха хэрэгтэй. Һайшаагаа һаань, дэмжэхэ шухала. Хэрбээ хуули буса ябадал гаргабалнь, тэрэнние һуури байрадань табиха хэрэгтэй. Хэрбээ гэмтэ замда гараа һаань гү, али хэтэрээд байгаа һаань, хуули хэрэглэхэ...

Юрэдөөл арад зон өөһэдөө обществоёо хүтэлбэрилхэ ёһотой. Ажалша коллективүүдээр дамжуулан, гэр байрын комитедүүдээр дамжуулан, Советүүдээр дамжуулан, профсоюзуудаар дамжуулан. Энээн тухай зоримгойгоор хэлэхэ, асуудалнуудые зоримгойгоор табиха хэрэгтэй.

Үгэнүүд соностоно: Михаил Сергеевич, бидэ танда этигэнэбди! Партидаа, тэрэнэй харaa шугамда этигэнэбди!

М. С. Горбачев: Бидэ таанадта найданабди. Урда тээнь хэлэһэн юумээ дабтахадаашье болохоб. Теэд Эхэ орондоо үнэн сэхэ, түбшэн дерүү ондоошье арад зондо зуу, мянга дахин дабтажа болоно. Сэхыень хэлэхэдэ, хүнүүдтэй зүбшэн хэлсэхэ хэрэгтэй.

Энэ үдэр М. С. Горбачев Хабаровск шадархи «Краснореченский» совхоздо хүрэбэ.

Нютаг бүхэндэ үйлэдбэриие эршэмтэй һайнаар эрхилжэ болохо байһыень энэ ажахын дүй дүршэл үшөө дахин харуулба. Ажалай эмхидхэлэй ба түлэбэриин түрүү һайн түхэл шэнэжэнүүдые, онол аргануудые олохо, таарама технологи нэбтэрүүлхэ шухала. Байгша ондо совхоздо үнеэн бүриһөө 3800 килограмм һү һаахые түсэблэнэ.

М. С. Горбачев хүдөө нютагайхидай ажал хэрэгтэй, һуудал байдалтай дэлгэрэнгыгээр танилсаһан байгаа.

Овощ ургуулагша Б. Покотайло, совхозой директор Л. Мазлин, овощ ургуулагшадай бригадир Г. Мухина, районой агропромой түрүүлэгшэ Ю. Котельников гэгшэд хүдэлмэреэ эмхидхэлгын шэнэ онол арганууд тухай хөөрэбэ. Эдэ бүгэдын ашаар хэды хүндэ хүшэр сагай уларилда хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгые тогтууритай һайнаар дээшэлүүлһэн байха юм.

Агропромышленна комплексын талаар абтаһан шиидхэбэринүүд бодото дээрээ ямараар бэелүүлэгдэнэ гээшэб гэжэ М. С. Горбачев ехэтэ һонирхобо. Мүнөө таанадта үргэн ехэ эрхэнүүд үгтэнхэй. Эрхэнүүдыетнай үшөө үргэдхэхэ эрилтэ табинагүй аабзат?

Үгэнүүд соностоно: Үгы, мүнөө дээрээ хүрэхэ. Тэдэнние хэрэглэжэ һураха ёһотойбди.

М. С. Горбачев: Эдэ бүгэдые бэелүүлхэ гээшэ бэлэн бэшэ байба. Эрхэнүүдые олохо гээшэ хүшэр хүндэ, гэбэшье тэдэнние хэрэглэхэ гээшэ бүришье сүрёо. Тусхайлбал, дэлгүүрнүүд дээрэ овощой 30 процентые худалдаха эрхээ хэрэглэнэ гээшэ гүт? Мүнөө бүхы юумэ хэрэглэхые оролдохо ёһотойбди. Овощоор хангалгые һайжаруулха тухай асуудал Хабаровскда намда табяа һэн. Харыт даа, энэ асуудалые шиидхэхэ талаар юумэ хэжэ шадаха байнат. Овош таряжа ургуулхын тула совхоз бүхэндэ теплицэнүүдые байгуулхада яахаб?

Үгэнүүд соностоно: Михаил Сергеевич, худалдаа наймаа хэжэ һуража байнабди.

Саашадаа энэ совхоздо барилгын хүдэлмэриин ямараар хэгдэжэ байһан тухай М. С. Горбачев һонирхобо. Подрядай ашаг үрэ тухай хөөрэлдөөн болоо. Малай үүлтэрые һайжаруулгада гол анхаралаа хандуулха хэрэгтэй. Тиигээд байбал, элбэг хүрэхэ һүншье һаагдаха, мяханшье абтаха. Иимэ һанал бодолыень суглараг шад халуунаар дэмжээ.

Овощ ургуулагшадай бригадир Г. Мухинатай хөөрэлдэхэдөө, М. С. Горбачев тэрэнэй бригадын ажал хэрэгүүдээр һонирхоһон байгаа. Бригададаа ажахыч тооссое нэбтэрүүлһэн тухайдаа бригадир хөөрэбэ.

Эндэ болоһон уулзалгын үедэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь хүдөөгэй ажалшадай ажал хэрэгүүдээр, һуудал байдалаар һонирхоһон байгаа.

Үдэһөө хойшо М. С. Горбачев «Хабаровска хизаар түсэбтэ арбан хоёрдохи табан жэлдэ» гэһэн выставкэ хаража, городой түб хубида ямар ехэ барилгын хэгдэхэ байһантай танилсаа.

Выставкэ хараһанайнгаа һүүлээр М. С. Горбачев городой түбтэ суглараһан хабаровскынхидтай уулзажа хөөрэлдэбэ. Михаил Сергеевич тэдэнэртэ иигэжэ хэлээ:

Таанадта, таанадаар дамжуулан хизаарай бүхы хүнүүдтэ Политбюроһоо амаршалга хүргэнэб. Таанадай зүрхэ сэдьхэлһээ хэлэгдэһэн үгэнүүд ленинскэ Центральна Комитедтэ хабаатай гэжэ тоолонob. Энэ хадаа КПСС-эй XXVII съездын хараа шугамые совет арадай нэгэн һаналтайгаар дэмжэжэ байһан ушар болоно гэжэ тоолоноб.

А. БЕЛИКОВ,
В. ГРИЩЕНКО,
Н. ЖЕЛЕЗНОВ,
ТАСС-ай тусхай корр.

ЭРШЫЕНЬ ШАНГАДХАХА

Арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ республикын ажахынууд бүхыдөө 547,2 мянган гектар сабшалангай ногоо сабшаха ёһотой һаа, харин мүнөө 174,9 мянган гектарай ургасыень унагаажа, түсэбөө 32 процент бэелүүлбэ. Нёдондо энэ үедэ 142,1 мянган гектарай ногоон сабшагдаһан байгаа.

Байгша ондо колхоз, совхозуудта 453,9 мянган тонно үбһэн хуряагдажа абтаха ёһотой аад, мүнөө тэрэнэй 157,3 мянган тонноонь нөөсэлэгдэбэ. Тэрэнь үнгэрһэн жэлэй энэ үеынхиһөө 31 процентээр дээшээ болоно.

Нёдондонойхиһоо 5 процент ехэ сенаж дарагдаад байна гэхэ гү, али дүн хамта 91995 тонно шэмэтэ тэжээл нөөсэлэгдэбэ. Хэрбээ үнгэрһэн жэлдэ энэ үедэ 57,2 мянган тонно силосэй набша намаан дарагдаад байһан һаа, харин мүнөө 88,1 мянган тонно силос бэлэдхэгдээ.

Республикын колхоз, совхозууд энэ жэлдэ бүхыдөө 52,3 мянган тонно витаминтай ногооной гурил татаха түсэбөө мүнөө 47 процентдэ хүргэбэ гэхэ гү, али дүн хамта 21,6 мянган тонно энэ сэнтэй гурил гаргаба. Энэнь нёдондонойхиһоо 21 процентээр дээшээ юм.

Тарбагатайн районой ажахынууд 7130 тонно үбһэ бэлэдхэжэ, түсэбөө 54 процентдэ хүргэбэ. Баргажанай, Хойто-Байгалай, Хяагтын районууд һүүлэй хоёр долоон хоногой туршада үбһэ тэжээл бэлэдхэлгээ хараа байса түргэдхэжэ, түсэбэйнгөө дүүргэлтэдэ ехэхэн нэмэлтэ оруулба. Ахын районойхид эгээл бага гэхэ гү, али оройдоол 352 тонно үбһэ нөөсэлөө.

Бэшүүрэй, Зэдын, Яруунын, Түнхэнэй районууд сенаж, Загарайн, Баргажанай, Мухар-Шэбэрэй районууд витаминтай ногооной гурил тон багаар бэлэдхэбэ.

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДТА ҮБҺЭ ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЫН ХЭР ЯБУУЛАГДАЖА БАЙҺАН ТУХАЙ 1986 ОНОЙ ИЮЛИИН 28-най МЭДЭЭН

(түсэбэй дүүргэлтэ процентээр).

	үбһэн	сенаж	силос	ногооной гурил
Тарбагатайн	54	89	13	38
Бэшүүрэй	50	15	13	44
Ивалгын	49	58	—	33
Прибайкалиин	49	77	14	35
Баргажанай	46	23	—	26
Кэбанскын	45	58	19	60
Мухар-Шэбэрэй	44	23	12	32
Загарайн	43	109	1	24
Хяагтын	42	41	—	42
Хурамхаанай	35	18	—	35
Хорин	34	60	9	59
Хойто-Байгалай	33	—	—	—
Баунтын	32	—	—	—
Хэжэнгын	30	54	—	47
Сэлэнгын	29	40	5	41
Түнхэнэй	25	15	20	51
Зэдын	23	15	—	43
Яруунын	22	15	9	52
Захааминай	20	32	19	39
Ахын	6	—	—	—
Республика бүхыдөө	35	41	9	47

ФОТОРЕПОРТАЖ

ГУРБАЛЖАН АРАЛ ДЭЭРЭ...

Һаянай ходо бороо орожо, тэжээл бэлэдхэлгэдэ ехэ һаад ушаруулжа байһанаа, мүнөөдэр одоол тэнгэри сэхэлдижэ, бүри аяма халуун үдэр болобо. Абар табар хүбэн сагаан үүлэнүүдээр нюдэнэй харaса татаһан сэл хүхэ замбиин гүн соо үнинэй хүлеэгдэһэн наран һуури һайнтайгаар гаража, Сэлэнгын районой партиин XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Аркадий Степанович Иринчеевэй зосоо баһал сэлмэг, һаруул болоно хэбэртэй.

—Юу хэлээ гээшэбта? Мүнөө харахат: иимэ һайн ногооной ургашоод байхада, бороо доро гуниглажа һуухада хайшаа гэжэ һананат? Ниитынгээ адууһа малда бардам хүрэхэ тэжээл нютагтаа һаадгүй бэлэдхэхэ аргатай болоо гээшэлди. Энэ Гурбалжанда уһалууриин системэ ашаглалгада одоол тушаагдаба ха юм. Тиигээдшье бригадна гуримаар ажалладаг болоһон коллективүүд үндэр бүтээсэ түйлана,— гэжэ Хёлго мүрэн дээгүүр гараһан паром дээрэ зогсоходоо, Аркадий Степанович хөөрэбэ.

Уран зохёолшо Барадий Мунгоновой романда нэрэ үгэжэ суурхаһан Хёлго мүрэнэй олтирог дээрэ оршоһон Гурбалжан гэжэ нютаг мүнөө гүс ажахын тэжээлэй цех болонхой юм. Сагай уларилһаа халташье дулдыдангүй бараг һайн ургаса абаха арга боломжо эндэхи сабшалангууд дээрэ хангагдаба ха юм.

Паромһоо холо бэшэ баригдаһан колхозой амаралтын байшанһаа тээ урдахана ногоо сабшажа, үбһэ тармажа, һэлижэ, һүрилжэ ябаһан элдэб түхэлэй тракторнуудай һүндэлэн байхань гансата харагдаад, «оһоо! манай түрүү луговод-механизатор Фагат Галимзянович Салимзяновай звено иимэ дүтэ ажаллажа байнал! Ажалай Улаан Тугай ордендо хүртэнхэй», — гэжэ Аркадий Степанович омогорхон дуулгаба.

Набтархан, туранхай аад, дотоодын бар хүсэтэйень мэдэрмээр саб гэмэ бэетэй, талын наранда шаруулжа, һалхиндань шэрбүүлжэ хүрин хара болошоһон шарайтай хүн ехэл хитүүгээр миһэрэн дүтэлөөд, бидэнэртэй танилсаба.

Үшөө дайнай урда, Фагат Галимзяновичай гурбатай-дүрбэтэй ябахадань, эхэ, эсэгэнь аяар холын Татар оронһоо иишэ зөөжэ ерэһэн байба. Тиимэһээ Ноёхон нютагта ураһан, эндэ һургуули һудараа дүүргэһэн, механизаторай мэргэжэл шудалһан хүн байба. 1957 онһоо хойшо трактор, комбайн жолоодожо, Ноёхон нютагайнгаа газар дайдые һайн мэдэхэ болоо. 1981 онһоо тэрэ луговод болоожо, энэ Гурбалжанда 202 гектар сабшалан даажа абаа бэлэй. Тэрэ гэһээр өөрынгөө звеногой ажал хамтын подрядай гуримаар гансата эмхидхээд, мүнөө болотор эрхим дүнгүүде ходо түйлажа ябана.

Хабарһаа хойшо даажа байһан сабшалангаа гурба дахин уһалаад, гектарай гурбан центнер мочевинэ оруулһан байна. Гадна хүрьһыень һайжаруулха талаар хүдэлмэри ябуулагдаа.. Тиимэһээ мүнөө ургаад байһан бэлхүүһэсээ ногоон луговодой оролдолгын ашаар ургуулагдаа гэбэл багаханшье алдуу гарахагүй юм.

— Дүн хамтадаа гектарай 25—30 центнер үбһэн абтаха гэжэ һанагшаб. Тиигэбэл 7000 центнер эрхим шанартай үбһэ һүрилхэ, тушааха уялгаяа дүүргэхэ аргамнай олдохол аабза. Июлиин гурбанһаа хүдэлжэ эхилээбди. Бороол һаад ушаруулаа. Үгы һаань, нилээн дуг гүүлэһэн байха һэмди. Саашадаа Хёлгомнай үерлэнгүй байбал, үбһэнһөө эртэ гараха аргыемнай олгохо һэн,— гэжэ Фагат Галимзянович түбшэн даруугаар, сэбэр буряад хэлэн дээрэ хөөрэнэ. Тиихэдэнь нютагай хэлэнэй онсо нугалбари манай шэхэндэ бүри онсо мэтээр дуулдана.

Амгалан Цыдыпов, Михаил Шойнжуров, Түмэн Цыбиков, Содбо Соктоев, Цыден Бадмаев, Баатар Будаев, Жаргал Ачитуев, Жүгдэр Бэликтуев, Жамсаран Эрдынеев болон хоол шанагша Владимир Цэцэрунов гэгшэд Фагат Галимзяновичай ударидалга доро габшагайгаар ажаллана. Тиигэжэ байгша оной июлиин 29-нэй байдалаар 2500—2700 центнер үбһэ һүрилөөд байгаа һэн.

Энэ сабшалан дээрэ «костёр безостый» болон «волоснец сибирский» гэжэ нэрэтэй ногоон тарягданхай. Мүнөө табин гектарһаань ногооной үрэһэ абажа, ондоо ажахынуудта худалдаха шиидхэбэри абтаба

— Үрэһэ абаһанай һүүлдэ, комбайнай хоёр дахин гэшхэһэнэй удаа ямар үбһэ абаха хүнбиб?—гэжэ Пагат Галимзянович һөөргэдүүлнэ.

— Абаһан үбһэншни шиниил болохол. Шиниил звеногой тоосоондо орохо. Минии һанахада, зуугаад мянган түхэригэй сэбэр олзо колхозой кассада оруулха арга байна, — гэжэ колхозой түрүүлэгшэ тэсэмгэйгээр ойлгуулна..

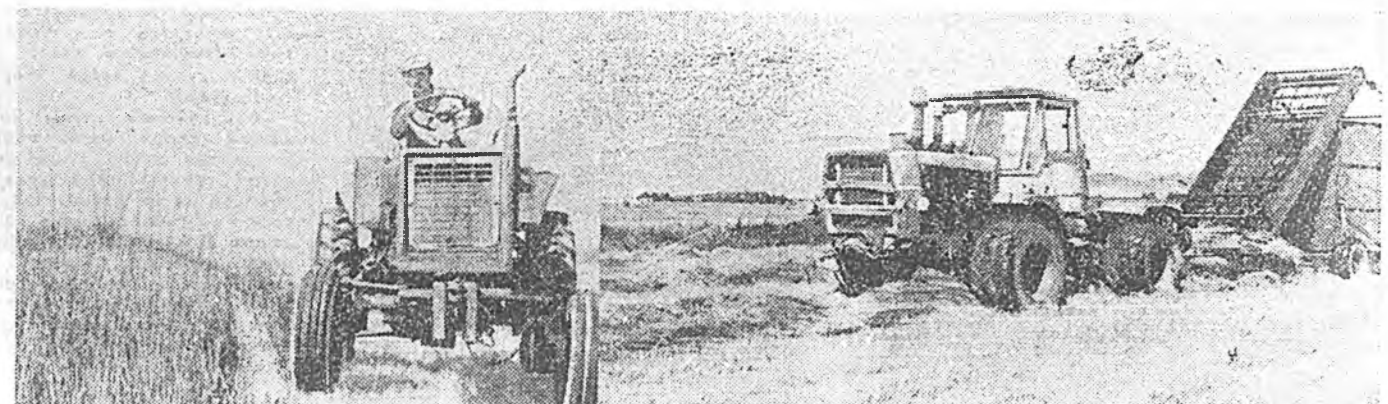
— Манай тоосоондо оролсохо юм һаань болоно аа даа. Үрэһэн яһала гараха. Һайн ургасатай,— гэжэ бодожо үзэһэнэй һүүлдэ луговод зүбшөөбэ хэбэртэй.

Тиихэдэнь Гурбалжанай сабшалан дээрэ мүнөө халюуран һууһан ногоон ондоо нютагуудта абаашагдаад, үндэр баян ургаса үгэжэ, эгээл иимээр халюуран долгисохо гэжэ һанахада ехэ хэшэгтэй шэнги байба.

Бидэнэртэй золгожо халта хөөрэлдөөд тараһан үбһэшэд дахинаа ажалдаа гаража, тракторнуудай хүнхинөөн зэдэлбэ.

Ц. БАЛДАНОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: звеное даагша Ф. Г. Салимзянов; Ц. Бадмаев бэлхүүһэсээ ногоо унагаана; зэлжээтэ һүри бодохонь; КУФ шэрэһэн хүсэ ехэтэ трактор бригадир өөрөө жолоододог юм.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ДАЙШАЛХЫ БЭЛЭН БАЙЛГАЯА БЭХИЖҮҮЛХЭ

КРЕМЛЬ СОО СЭРЭГЭЙ АКАДЕМИНҮҮДЫЕ ДҮҮРГЭГШЭДЭЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ УУЛЗАЛГА БОЛОБО.

Кремлиин Ехэ ордондо июлиин 30-да сэрэгэй академинүүдые дүүргэгшэдэй хүндэлэлдэ уулзалга болобо. СССР-эй Оборонын министерство, Совет Армиин ба Далайн-Сэрэгэй Флодой Главна политическэ управлени тэрэниие эмхидхээ. Совет сэрэгэй һургуулинуудые дүүргэһэн СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй, аха дүү социалис оронуудай арминуудай генералнууд болон офицернүүд, арми болон флодто суртал түгэс, эрхим бэлэдхэлтэй мэргэжэлтэдые бэлдэһэн профессорнууд болон багшанар уулзалга дээрэ байгаа.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, СССР-эй оборонын министр Советскэ Союзай Маршал С. Л. Соколов, КПСС-эй ЦК-гай таһагые даагша Н. И. Савинкин, СССР-эй оборонын министрэй нэгэдэхи орлогшонор, Советскэ Союзай маршал С. Ф. Ахромеев, Советскэ Союзай маршал В. Г. Куликов, армиин генерал П. Г. Лушев, Совет Армиин болон Далайн-Сэрэгэй Флодой Главна политическэ управлениин начальник армиин генерал А. Д. Лизичев, зарим министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд СССР-эй оборонын министрэй орлогшонор, сэрэгэй элитэ мэдээжэ начальнигууд уулзалгада байлсаба.

Советскэ Союзай Маршал **С. Л. Соколов** уулзалга дээрэ үгэ хэлээ. Сэрэгэй академинүүдые дүүргэгшэдые, багшанарые болон хүдэлмэрилэгшэдые тэрэ амаршалаад, КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй амаршалгые соносхон уншаба.

Уулзалгада хабаадагшад амаршалгые альга ташалгаар угтаба.

Академинүүдые дүүргэгшэд уялгаяа жэшээтэ һайнаар бэелүүлхэ, Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй дайшалхы бэлэн байлгые саашадань дээшэлүүлхын тула бүхы юумэ хэхэ гээд үгынгөө түгэсхэлдэ СССР-эй оборонын министр уулзалгада хабаадагшадай үмэнэһөө КПСС-эй Центральна Комитедые, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумые, Совет правительствые найдуулба.

М. В. Фрунзиин нэрэмжэтэ сэрэгэй академи дүүргэһэн Советскэ Союзай Герой капитан Н. М. Акрамов, Польшын сэрэгэй капитан В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ сэрэгэй-политическэ академиие дүүргэһэн Гжыб Ян, Советскэ Союзай маршал С. К. Тимошенкын нэрэмжэтэ химическэ хамгаалгын сэрэгэй академиин кафедрын начальник генерал-майор Л. Н. Ильин уулзалга дээрэ үгэ хэлэбэ.

(ТАСС)

СЭНГҮҮДЭЙ ТАЛААР СССР-эй ГҮРЭНЭЙ КОМИТЕДТЭ

Архидалга ба алкоголизмтай тэмсэлые шангадхаха талаар хараалагдаһан хэмжээнүүдые саашадань бэелүүлхын тула СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй заабаритай зохилдуулан, 1986 оной августын 1-һээ архинуудай гүрэнэй розничо сэнгүүд 20—25 процентээр нэмээгдэнэ. Тэрэ тоодо:

сагаан архиин, бусад зүйлэй архинуудай, коньягуудай сэнгүүд—0,5 литрэй түлөө 2,3 түхэригөөр;

виноградһаа нэрэгдэһэн хатуушаг архинууд — 0,7 литрэй түлөө 50 мүнгөөр.

Тиихэтэй хамта арадай хэрэглэмжын зарим зүйлэй эд бараанай, тэрэ тоодо үхибүүд болон эдиршүүлэй хубсаһа хунарай, гуталай, трикотажай, хэмэл арһаар оёгдоһон зүйлнүүдэй, хибэсүүд ба хибэсэй зүйлнүүдэй, эхэнэрнүүдэй болон эрэшүүлэй гуталай, мотоциклнуудай, хрусталиин, соёлой-ажаһуудалай ба ажахын хэрэглэмжын зарим эд бараанай розничо үнэ сэнгүүд дунда зэргээр 15—20 процентээр хороогдохо.

Архинуудай сэнгүүдые дээшэлүүлгэһээ нэмэжэ ороходо мүнгэн дээрэ дурсагдаһан эд бараанай сэнгүүдые хороолгодо хабаатай гаргашануудтай адлирхуу байна.

ПАРТИИНА АЖАБАЙДАЛ

КОММУНИСТЫН НЭРЭ ХҮНДЭ

ЖЭШЭЭ ХАРУУЛАН...

КПСС-эй Устав соо тодорхойлогдоһоной ёһоор коммунист бүхэн «...ажалдаа коммунис ёһоор хандалгын жэшээ харуулха...» уялгатай. Ушар тиимэһээ коммунист хүниие дааһан хэрэгтээ тон харюусалгатайгаар хандадаг, габшагайгаар ажаллажа, ниитын үйлэдбэридэ аша туһа ехээр хүргэдэг байхаар хүмүүжүүлхэ эрилтэ табигдана.

Тиигээдшье коммунист бүхэнэй ажалша бэрхэһээ, шанга журамһаа, ниитын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалгаһаа бүхы партийна организациин нэрэ хүндэ, ажал ябуулга эшэ үндэһэ абадаг гээд мэдээжэ.

Коммунист бүхэниие партиин үнэн сэхэ, эдэбхитэй тэмсэлшэ байхаар хүмүүжүүлхэ гээшэ партбюрогой, тэрэнэй секретариин болон гэшүүдэй түрүүшын ээлжээндэ шиидхэхэ зорилго мүн гэжэ бododогби. Партийна хүтэлбэрилэгшэд болон эдэбхитэд лэ хүсэеэ нэгэдүүлэн, энэ хэрэгые зохихо хэмдэнь хүргэхэ гэжэ оролдохо гол үүргэтэй бшуу.

Манай колхозой партийна эхин организаци һүүлэй жэлнүүдтэ энэ талаар яһала гэмгүй хүдэлмэри ябуулжа байна. Коммунистнуудай үүргэ ба харюусалгые дээшэлүүлхэ, тэдэниие үйлэдбэриин һалбаринууд дээрэ зүбөөр хубаарилан табиха, бусад нүхэдтөө һайн жэшээ харуулмаар хүдэлгэхэ зорилготойгоор ябуулагдажа байдаг хүдэлмэриие хэдэн жэшээнүүдээр баримталан харуулха хүсэлэнтэйб.

Арба гаран жэлэй саада тээ КПСС-эй гэшүүд Цыбан Буянтуев, Ханда Цыренова гэгшэд партийна суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, гэр бүлөөрөө хонин ажалда хүдэлхэ эрмэлзэлтэй байһанаа мэдүүлээ һэн. Тэрэ үүсхэлыень коммунистнууд ехэтэ һайшааһан, шэнэ ажалдаа амжалта түйлахыень үреэһэн юм.

Иигэжэ колхоздоо эрхимүүдэй эрхим шофер гэжэ суурхажа ябаһан Цыбан Бадмаевич, тэрэнэй һамган почтальон Ханда Сосоровна хоёр һүрэг ехэ хонидые даажа абаа бэлэй. Түрүүшын хоёр-гурбан жэлэй туршада зуун эхэ хонин бүхэнһөө 85—90 хурьга түлжүүлээ һэн. Эдэнэй шадабаринь, ажалайнь дүй дүршэл жэл ошохо бүри баяжана. Арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ хоёр коммунистнууд эхэ хонин бүриһөө хурьга абажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлжэ, колхоздоо тушаагаа һэн. Эдэнэр арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада хурьга абалгаар горитой амжалта түйлаа, зуун эхэ хонин бүхэнһөө зуу, зуу гаран хурьга түлжүүлһэн алдартай.

Мүнөө, арбан хоёрдохи табан жэлэй эхин жэлдэ эдэ хоёр коммунистнууд бүришье оролдосо ехэтэйгээр ажаллажа, КПСС-эй XXVII съездэдэ бэлэг болгон, зуун эхэ хонин бүриһөө зуун гурбан хурьга абажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлжэ байнхай.

Түрүү малшадай зэргэдэ оролсон эдэ хонишод хайшан гэжэ ажалай иимэ һайн үрэ дүн түйлана гээшэб? Тэдэнэр зун, намарай урин зулгы сагта хонидоо һайнаар бэлшээн адуулжа, тобир тарган болгожо үрдинэ. Адуулгаяа тон зүбөөр, ханалгатайгаар эмхидхэнэ. Тарган хонид, хэнзэйшье мэдэһээр, саг соогоо ороондо ороно, һубайрнагүй.

Гадна малайнь байра эмхи гуримтай. Үбэлжэлгын хэһэдэ хэрэгтэй болохо тэжээл— үбһэн, һолоомон, зелёнко бардам хүрэхөөр бэлэдхэгдэнэ.

Хамтын хэрэгтэ, өөрынгөө уялгата хүдэлмэридэ иимэ харюусалгатайгаар, коммунист нэрэеэ алдаршуулан, бусад нүхэдтөө жэшээ харуулан ажаллаха гээшэ ехэ удха шанартай хэрэг болоно гэжэ энэ баримта гэршэлнэ. Партиин гэшүүдэй булта иимэ эдэбхи, эрмэлзэлтэйгээр гол уялгануудаа дүүргэдэг байгаа һаань, партийна организацимнай ажал ябуулга али зэргын урагшатай байха һэм! Тиимэһээ али коммунистые хадаа хүдэлгөө һаа, ямар ажал, даабари үгөө һаа һайн бэ гэжэ нягта наринаар бодомжолхо хэрэгтэй хаш.

Үшөө нэгэ жэшээ эндэ дурдаһуу, КПСС-эй гэшүүн Бато Жимбеевич Балсанов колхозой тракторно-тараан ажалай бригадын залуу механизатор юм. Тэрэ табадахи жэлээ К-701 гэжэ хүсэтэ трактор жолоодоно. «1985 оной районой эрхим тракторист» гэһэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөө һэн.

Б. Ж. Балсанов хадаа урагшаа һанаатайгаар хүдэлдэг коммунист юм. Даажа абаһан трактораа тон һайнаар абажа, саг соонь техническэ харууһа хэжэ, һаадгүй хүдэлгэжэ, ажалай үндэр бүтээсэ түйлаха гэжэ хододоо оролдодог. Энэ жэлэй хабарай тарилгын хүдэлмэриин үедэ Бато Балсанов эрхимээр ажаллажа, үдэрэй нормые 224 процент хүрэтэр дүүргэжэ ябаа.

Оролдосотой, урагшаа һанаатай, ажал хэрэгээ шадамараар бүтээдэг тракторно-тараан ажалай бригадын бригадир, Буряадай АССР-эй габьяата механизатор коммунист С. Ц. Сагалеев тухай хөөрэмөөр юумэнүүд мүн лэ олон гээшэ. Энэ нүхэрэй толгойлдог коллектив колхоз ба район соогоо ходол түрүү зэргэдэ ябадаг, хүдөө ажахын үйлэдбэриин шухала хүдэлмэринүүдые саг болзор соонь, һайн шанартайгаар хэжэ үрдиһэн лэ байдаг. Энэ ушар хадаа коммунист хүтэлбэрилэгшын бэлигтэй ударидалгые, хүн зондоо мэдээжэ, олониитэтэй хүдэлжэ шададаг байһые гэршэлнэ ха юм.

Гэхэ зуура түрүү ябаха үүргэеэ, харюусалга болон эрилтэеэ манай коммунист бүхэн жэншэдгүй дүүргэнэ гэжэ хэлэхэ аргагүй байһандаа халагланаб. Энэ талаар дутуу дунда зүйлнүүд үзэгдэхэеэл һанадаг. Энэ дутагдалые үндэһөөрнь усадхахын тула ажахын партком эмхидхэлэй горитой хүдэлмэри ябуулха уялгатай. Теэд тэрэ уялгаяа үнэн дээрээ хүсэндэнь хүргэжэ шаданагүй гэжэ эндэ тэмдэглэхэ байнаб. КПСС-эй Устав соо заагдаһан эрилтэнүүдые ёһотоор дүүргэдэггүй гү, али хазагайруулдаг коммунистнууд тушаа тусгаар шанга хөөрэлдөөн бодото дээрээ болоногүй гэхэдэ алдуутай бэшэ.

Зарим нэгэнэй зүгһөө бэеэ тойруулһан гү, али дааһан хэрэгтээ халирхайгаар хандадаг ябадал ушардаг лэ ха юм. Энээн тушаа манай колхозой партийна хүтэлбэрилэгшэд бодолдо абтаха бэзээ. Тиихэдэ жиирэй бидэ коммунистнууд хадаа ахир ябадалтай коммунист нүхэдтөө баһал эрилтэ ехэтэйгээр хандаха, дутуу дундыень эрид шууд шүүмжэлхэ, зүб замда орохыень идхаха, оролдохо уялгатайбди гэжэ хэлэхэ байнаб.

Ц. САГАЛЕЕВ,
КПСС-эй гэшүүн.

Зэдын районой «60 лет Октября» колхоз.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ...

У К А З

СССР-эй ЗАМ ХАРИЛСААНАЙ МИН... ПРИЯТИНУУД БОЛОН ЭМХИНҮҮДЭЙ ... ИНЖЕНЕРНО-ТЕХНИЧЕСКЭ ХҮДЭЛМЭ... АЛБА ХААГШАДЫЕ СССР-эй ОРДЕН, ... ШАГНАХА ТУХАЙ

Түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй абаһан социалис уялгануудаа дүүргэ... жалтануудайнь түлөө шагнаха:

Буряадай АССР-һээ

ЛЕНИНЭЙ ОРДЕНООР

Рукосуев Иван Михайловичые — харгы замай Улаан-Үдын дис... стер.

ОКТЯБРИИН РЕВОЛЮЦИИН ...

Рыжук Александр Борисовичые — Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой газо гагнуурша.

АЖАЛАЙ УЛААН ТУГАЙ ОРДЕНОО...

Ахатов Фаат Ахатовичые — харгы замай Мысовойн дистанциин бригадир.

Бадмацыренов Виктор Батуевичые — электрын элшэ хүсөөр хангалгын Улаан-Үдын участогай электромеханик.

Барсук Петр Петровичые — түмэр замай Улаан-Үдын отделениин автомобилиин жолоошон.

Будашеев Владимир Яковлевичые — Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой токарь.

Вдовин Павел Георгиевичые — түмэр замай Улаан-Үдын отделениин таһагай начальник.

Воронов Владимир Марковичые — Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой токарь.

Воротников Александр Ивановичые — Галуута-Нуурай локомотивна депогой машинист.

АРАДУУДАЙ ХАНИ БАРИСААНА...

Аюрзанаев Иван Цебеновичые — түмэр замай Улаан-Үдын отделениин райпрофсожой түрүүлэгшэ.

Бердников Василий Гавриловичые — М. И. Калининай нэрэмжэтэ Улаан-Үдын локомотивна депогой машинист.

Кондрашов Владимир Алексеевичые — М. И. Калининай нэрэмжэтэ Улаан-Үдын локомотивна депогой машинист.

Мокрова Ольга Потаповнае — Тайлсын станциин начальнигай орлогшо.

Новиков Александр Михайловичые — дохёогой болон хэлхеэ холбооной Северобай...

«ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ТЭМДЭГ» ОРДЕНО...

Алексеев Терентий Михайловичые — харгы замай Гусиноозерско дистанциин харгын мастер.

Анцыферов Борис Ивановичые — М. И. Калининай нэрэмжэтэ Улаан-Үдын локомотивна депогой токарь.

Архиреев Николай Петровичые — Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой слесарь.

Беспрозванных Павел Алексеевичые — Улаан-Үдэ станциин дежурна.

Бессонов Михаил Ивановичые — Улаан-Үдын локомотив вагон заһабарилгын заводой шулуушан.

Бураев Василий Алексеевичые — Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой гагнагша.

Буянтуев Николай Данзановичые — Улаан-Үдын вагонно депогой модошо уран дархан.

Быков Георгий Дмитриевичые — электрын элшэ хүсөөр хангалгын Улаан-Үдын участогай контактна сетиин дистанциин начальник.

Горчаков Петр Иннокентьевичые — Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой цехэй начальник.

Дамбуев Ким Николаевичые — Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой профкомой түрүүлэгшэ.

Елисафенко Леонид Александровичые — М. И. Калининай нэрэмжэтэ Улаан-Үдын локомотивна депогой машинист-инструктор.

Казанцева Галина Сергеевнае — Северобайкальск станциин больницын отделениие даагша.

Кломичев Петр Васильевичые — Улаан-Үдын вагонно депогой слесарь.

Коренев Анатолий Степа-

СССР-эй Верховно Со...

СССР-эй Верховно Со... Секретарь ...

Москва, Кремль.
1986 оной июлиин 3.

(Үргэлжэлэлынь хожом ...

НИИТЭ ПОЛИТ-ҮДЭРЭЙ ДҮНГҮҮД

Ажал хэнгүй, олзо олохо ябадалтай тэмсэл шангадхаха тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон Верховно Соведэй Президиумэй баталан абаһан документнүүдтэй республикымнай ажалшад анхаралтайгаар танилсана, зүбшэн хэлсэнэ. Байгша оной июлиин 17-до республика дотор «Хамтын зөөриие бултанай хүсөөр хамгаалая» гэһэн асуудалаар үнгэргэгдэһэн полит-үдэр мүнөө ябуулагдажа байгаа хүмүүжүүлгын, эмхидхэлэй хүдэлмэри һайн үрэ дүнгүүдые асаржа байна гэжэ гэршэлбэ. Олонхи ажалша коллективүүд дотор хамтын зөөридэ эзэн ёһоор хандаха эрхэ байдал байгуулагдана, мүн ажал хэнгүй, олзо олохо ябадалда найдамтай шанга хаалта табигдана.

Республикын 60 мянган ажалшадай урда энэ үдэр КПСС-эй обкомой элидхэлшэд, партиин горкомуудай, райкомуудай, партийна комитедүүдэй 1,5 мянган элидхэгшэд, энээнһээ гадна республикын хуули ёһо сахидаг органуудай хүдэлмэрилэгшэд үгэ хэлэһэн байна.

Ниитэ полит-үдэр Железнодорожно, Сэлэнгын, Бэшүүрэй, Загарайн, Хэжэнгын болон бусад хэдэн районуудта илангаяа эдэбхитэйгээр, эмхитэйгээршье үнгэрөө гэжэ тэмдэглэлтэй.

Арадай ажахын болон ниитын ажабайдалай бүхы һалбаринуудые эрид хубилган шэнэлһэнэй ашаар лэ ажал хэнгүй, олзо олохо ябадалтай амжалтатайгаар тэмсэхэ аргатай болохо гэжэ парти болон правительствын тогтоолнууд дотор сэхэ заагдана. Энэ талаар республикадамнай бага бэшэ ажал ябуулагдажа байнхай. Жэшээнь, ЛВРЗ-дэ, прибор бүтээлгын нэгэдэлдэ, Джидакомбинадта, Бэшүүрэй районой «Победа», Сэлэнгын XX партъездын нэрэмжэтэ колхозуудта, Зэдын районой Оёорой, Загарайн районой Онохойн совхозуудта, Кабанскын, Хоринии ПМК-нуудта, түмэр замай отделениин сигнализаци болон хэлхеэ холбооной дистанцида, мүн бусад хэдэ хэдэн ажалша коллективүүдтэ партийна организацинууд, ниитын эмхинүүд, ажахын хүтэлбэрилэгшэд ажалай журам сахилгые, хамтын зөөридэ эзэн ёһоор, гамтайгаар хандалгые хүмүүжүүлхэ талаар эдэбхитэй шударгыгаар, шадамараар хүдэлмэриеэ ябуулна. Ажалай эмхидхэлэй үндэр хэмжээн, харюусалгатай, эмхи журамтай оршон байдал, гүрэнэй зөөриие хулууржа, баяжаха ябадалда эбсэшэгүйгөөр хүн бүхэнэй хандалга — эдэ бүгэдэ тус коллективүүдтэ хамтын зөөриие найдамтайгаар хамгаалгада горитойгоор нүлөөлдэг байна.

Ниитэ полит-үдэрэй үедэ зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнуудые шэнжэлэн үзэхэдэ, элдэб эсын хулгайшад, эдилгэ абагшад, хонжоо наймаа хэгшэд мүнөө хүшэр байдалда оронхой гэжэ элирнэ. Ажал хэнгүй, олзо олохо ябадалые усадхаха, үйлэдбэри, ажахы бүхэндэ гурим, журам бэхижүүлхэ, хуули ёһо сахиха тушаа асуудалнуудтайгаар полит-үдэрэй үедэ ажалшад хандаба. Жэшээнь, Улаан-Үдэ хотын колхозой түбэй дэлгүүртэхи үнэ сэнгүүдые гуримшуулха тухай, барилгын материалнуудаар хүн зониие хангалга һайжаруулха, хотын трансагентствын хангалтагүй муу хүдэлмэри тухай ажалшад хэлэһэн байна. Улаан-Үдынхидэй зүгһөө илангаяа олон асуудалнууд, дурадхалнууд ороо. Хүнүүдые мэхэлжэ, хонжоо наймаа хэхэ, һогтуу хүйхэрнүүдэй олон зоной дунда ябаха ушарнууд үзэгдэһөөр гэжэ ниислэл хотынхид һанаа зобонгёор тэмдэглээ. Мүн байра байдалай талаар бусадшье асуудалнууд полит-үдэртэ хэлсэгдэһэн байна: бензин абаха талонуудай худалдалгые хүдеэдэ эмхидхэлгэ, хүн зоной илангаяа хүлгөөтэй үглөөнэй болон үдэшын сагта автобусуудай хангалтагүй хүдэлмэри тухай гэхэ мэтэ.

Техническэ хангалгын станцинуудта запас частьнуудай хэрэглэлгые улам шангаар хинаха хэмжээнүүд тушаа асуудал үмсын машинатай хүнүүд табяа.

Тиихэ зуураа зарим районуудта, ажалша коллективүүдтэ ниитэ полит-үдэрые үнгэргэхэ хэрэгтэ харюусалгагүйгөөр хандаһан байна гэжэ тэмдэглэлтэй. Хойто-Байгалай райондо тус полит-үдэр огто үнгэргэгдөөгүй гээшэ. Партиин горкомууд болон райкомуудай зарим элидхэлшэд элдэбын шалтагаанаар полит-үдэртэ хабаадаагүй. Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводой коллективтэ парти болон правительствын тус тогтоол зүбшэн хэлсэгдээгүй байгаа.

Предприяти, ажахы бүхэндэ хүдэлэгшэдэй ниитын зөөридэ гамтайгаар хандалгые хүмүүжүүлхэ, ниитын зөөриие урихэ, үбэршэлхэ, зээн бусаар хэндэхэ ябадалда шанга хаалта табиха гэһэн эрилтэ парти табинхай. Ажал хэнгүй, олзо олохо ябадалтай тэмсэл саг үргэлжэ, һуларшагүйгөөр, бүгэдэ ниитын хүсөөр ябуулагдаха ёһотой.

ШУХАЛА АСУУДАЛНУУД

КПСС-эй Северобайкальскын горкомой ээлжээтэ пленум болоно, «КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдэй ёһоор ажалшадые коммунис ёһо заншалтайгаар, дэлгэр һайхан сэдьхэлтэйгээр хүмүүжүүлхэ талаар городской партийна организациин зорилгонууд» гэһэн асуудал зүбшэн хэлсэбэ. Энэ асуудалаар элидхэл партиин горкомой секретарь В. М. Нихланов хэбэ. Пленум дээрэ табигдаһан асуудалай мүнөө үедэ тон шухала байһые тэмдэглэжэ, энэ талаар городской партийна организациин ябуулжа байһан ажал хэрэгүүд дээрэ дэлгэрэнгыгээр тоггоо. Зарим тэды амжалтанууд түйлагдабашье, дутагдалнууд үшөөл олон байһаар. Тэдэниие яажа усадхаха, энэ хүдэлмэриие съездын эрилтэнүүдтэ хүргэхэ тухай элидхэлшэ хэлээ.

Тиихэдэ пленум дээрэ «КПСС-эй XXVII съездын, КПСС-эй ЦК-гай июниин (1986 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй ёһоор арбан хоёрдохи табан жэлдэ хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилгые, гүрэндэ худалдалгые дээшэлүүлхэ хэмжээнүүд» тухай хоёрдохи асуудал зүбшэгдэһэн байна. Энэ асуудалаар элидхэл арадай депутадуудай районно Соведэй түрүүлэгшэ Н. Б. Бужинаев хээ.

Элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ «БАМтоннельстрой» барилгын управлениин парткомой секретарь Е. Г. Полухина, «Нижнеангарсктрансстрой» трестын автобазын жолоошон В. И. Цивилев, «Тыйский» совхозой директор Г. М. Родионов, дорпрофсожой соёлой таһагые даагша В. С. Седунов болон бусад үгэ хэлэжэ, гол анхаралаа бии байгаа дутуу дундануудые усадхаха хэрэгтэ хандуулба.

К. ЭРХИТУЕВ.

Манай штатнабэшэ фотокорреспондент Е. Николаевай Бэшүүрэй районой «Дружба» колхоздо буулгаһан зураг дээрэ республика соогоо мэдээжэ механизатор Очир Бадмаевич Аюшеевые танина ёһотойт. Очир Бадмаевич гушаад жэлэй туршада түрэл нютагтаа механизатораар хүдэлнэ. Суута механизатор Ленинэй орденоор шагнагдаһан. Коммунист Аюшеев СССР-эй Верховно Соведэй депутадаар һунгагдаһан байха юм. Хүдөө ажахын бүхы халуун хаһын ажалда Очир Бадмаевич хам оролсон хүдэлдэг заншалтай. Мүнөө тэжээл бэлэдхэлгын үедэ механизатор Аюшеев трактораараа ногоо сабшана. Үдэрэйнгөө нормые хоёр дахин үлүүлжэ, бусадта жэшээ харуулна.

ИЛАГШАД ЭЛИРҮҮЛЭГДЭБЭ

Түмэрэй хаядаһа суглуулжа тушааха гээшэ алмалта, арьбалалтын эрхэ нүхэсэлнүүдэй нэгэн мүн. Тиимэһээ энэ талаар байгша оной хоёрдохи кварталай түсэбые дүүргэхын, үлүүлэн дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөн республикын районуудай дунда үргэн дэлисэтэйгээр дэлгэрээ һэн. КПСС-эй обкомой бюро, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет, профсоюзуудай совет хоёрдохи кварталай дүнгүүдээр социалис мүрысөөндэ илажа гараһан районие элирүүлбэ.

Тэрэнэй ёһоор, Улаан-Үдын Октябрьска районой ажалшад түмэрэй хаядаһа суглуулжа тушааха хоёрдохи кварталай түсэбые 143,1 процент дүүргэжэ, дамжуулгын Улаан тугаар, мүнгэн шангаар шагнагдаба.

МЭРГЭЖЭЛТЫН ЗҮБШЭЛ

ШИИГТЭЙ ҮБҺЭ ШАНАРЖУУЛХА

Удаан болзорто хадагалагдахаар һүрилэгдэхэ үбһэ шиигэйнь 15—17 процент хүрэтэр хатаагаад сомодог гээшэбди. Сабшагдаһан ногоо үни удаан саг соо хатаахада каротиниинь ехээр доошолхоһоо гадна малда шэмэ шанартай зөөлэхэн набша намаань үйрэн унажа бүри муудана.

Һүүлэй үедэ хирэ-хирэ болоод лэ орожо байһан хура бороо үбһэшэдэй тэжээл шанартайгаар бэлэдхэжэ абахадань ехэхэн һаад ушаруулна. Тиимэһээ сабшагдаһан ногооной шэмэ шанарые ехээр доошолуулхагүйн тула түрүү технологи үргэнөөр хэрэглэхэ эрилтэ табигдана. Мүнөө үедэ республикымнай олохон ажахынууд тэжээл бэлэдхэхэдээ түрүү онол арга хэрэглэжэ, үбһэ шанартайгаар бэлэдхэжэ абана. Жэшээлбэл, сабшагдаһан ногоо һалхитуулан хатаажа гү, али тюк болгон багсалжа уяад, тусхай склад соо бүлеэн агаараар үлеэлгэжэ, шииг нойтыень доошолуулна. Тиихэдэ шиигтэйгээр сомогдоһон һүридэ аммиагай уһа сүршэхэ арга баһал хэрэглэгдэнэ. Тусхайлбал, Загарайн районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо 33 процент шиигтэйгээр сомогдоһон һүридэ аммиагай уһа сүршэхэдэнь протеининь, юрын үбһэндэ орходоо 1,4 дахин ехэ байгаа. Һүүлэй үдэрнүүдтэ Сэлэнгын совхозой үбһэшэд энэ арга үргэнөөр хэрэглэнэ.

Байгша ондо Ивалгын районой «Агропромхимия» нэгэдэлэй онһоһожоруулагдамал отрядай гэшүүд совхозуудай үбһэшэдэй һүрилһэн 25—28 процент шиигтэй үбһэндэ аммиагай уһа онһоһон аргаар сүршэнэ. Һүүлэй мэдээгээр, Оронгын, «Заветы Ильича» совхозуудта бүхыдөө 3 мянган центнер үбһэ иимэ аргаар шанаржуулагдаад байна. Мүнөө онһоһожоруулагдамал отрядай гэшүүд Захааминай районой Хамниин совхоздо һүрилэгдэһэн шиигтэй үбһэндэнь аммиагай уһа сүршэнэ.

Аммиагай уһа сүршэхэдэ шиигтэйгээр сомогдоһон һүринүүд доторгоо халажа бурихахая болидог байха юм.

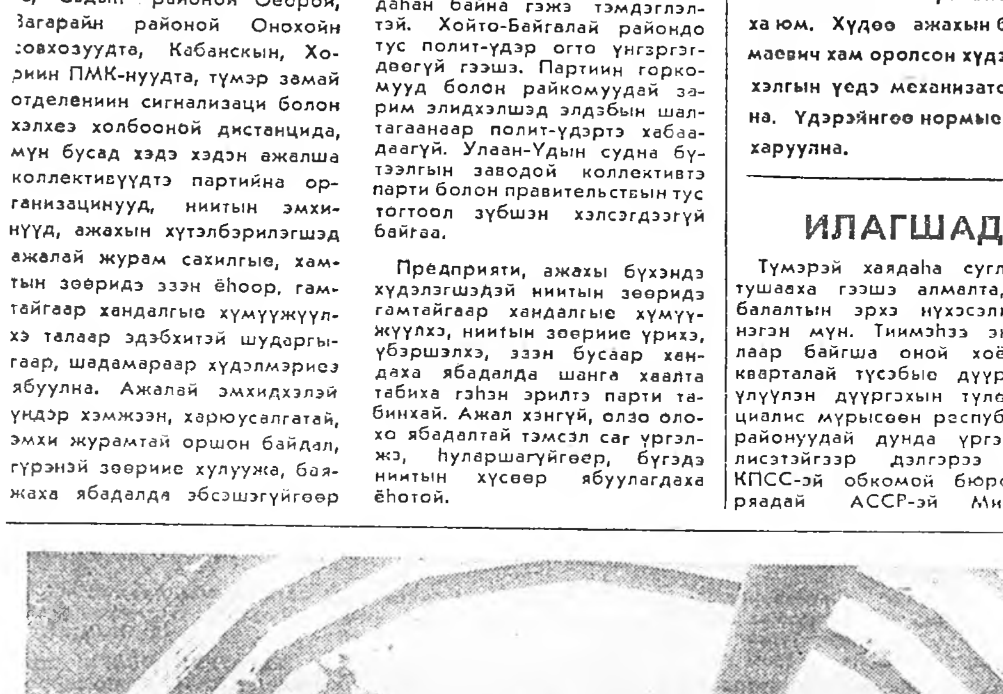
Иимэ арга хэрэглэжэ, тэжээл шанаржуулхадаа аммиагай уһа гаргашалха нормоёо наринаар баримталха шухала. Жэшээлбэл, 35—38 процент шиигтэй үбһэндэ тонныи 100—120 килограмм, хэрбээ 48 процент шиигтэй байбалнь, 200 килограмм аммиагай уһа сүршэхэ хэрэгтэй.

Ивалгын районой «Агропромхимия» нэгэдэлэй онһоһожоруулагдамал отряд 30 процентһээ дээшэ шиигтэйгээр һүрилэгдэһэн үбһэндэ тонныи 66—70 литр аммиагай уһа гаргашалаа. Газарта хими хэрэглэхэ Буряадай проектно бэдэрэлгэ-шэнжэлгын станциин хэһэн туршалгын дүнгүүдэй ёһоор, 25 процентһээ доошо шиигтэй үбһэ иимэ аргаар шанаржуулхада улам муудадаг байһаниинь элирүүлэгдээ. Тиимэһээ 25 процентһээ доошо шиигтэй үбһэндэ аммиагай уһа сүршэлтэгүй гээшэ.

Аммиагай уһа һүрилэгдэһэн һолоомондо сүршэхэдэ шэмэ шанартай болодог байһаниинь үнинэй мэдээжэ. Тиимэһээ энэ жэлдэ һолоомо бэлэдхэхэдээ, иимэ арга заабол хэрэглэхэ эрилтэ табигдана. Хэрбээ һолоомо шанаржуулхада малда эдистэй болохоһоо гадна шэмэ шанарынь 1,5—1,8 дахин дээшэлнэ.

Ниитын малда үбһэ тэжээл шанартайгаар бэлэдхэхэ эрилтын табигдаад байһан мүнөө үедэ түрүү онол арга үргэнөөр хэрэглэхэ гээшэ зайлашагүй хэрэг мүн.

Б. ГОМБОЕВ,
Буряадай АССР-эй габьяата агроном.

ДАГЕСТАНАЙ АССР. Ирганай аюулһаа холо бэшэхэнэ, Сулак мүрэн дээрэ «ЧиркейГЭСстройн» барилгашад 800 мянган киловатт хүсэтэй ээлжээтэ гидростанци бодхоожо эхилээ.

Гимринскэ хабшал сооогуур ашаа шэрэхэ табан километр утатай тоннель малтагдана. Энэнь барилга руу татагдаха түмэр замые 100 километрээр хорооходо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тоннелиин барилга дээрэ.

ТАСС-ай фотохронико.

БУУРАҺАН СОЛОЁО БУСААХААР ГҮ?

ҺАЙЖАРУУЛХА АРГА

Заха холын Загаһата нютаг хүрэжэ ерээд, совхозоймнай ажалша, малша хүн зоноор уулзажа ябаһандатнай, бидэнэй ажал хэрэгүүдээр һонирхожо байһандатнай бидэ ехэ баяртай байнабди.

Хонишон хүн байһан тулада ажахынгаа гол һалбари хони үсхэбэрилгэ дээрэ хүдэлдэг хүнүүд тухай хөөрэхэ хүсэлэнтэйб.

Совхозоймнай эрхим хонишодой тоодо, наһан соогоо шахуу энэ хүндэ хүшэр ажал дээрэ габьяатайгаар хүдэлжэ ябагшад олон байна. Тэдэнэй тоодо Намжил-Доржо Дондоков Елизавета Дашидондокова нүхэртэеэ ороно. Гушаад шахуу жэлэй туршада энэ һалбари дээрэ хүдэлхэдөө, хэды олон хони хурьгадые адуулаа, сэбэр сагаан һоохо абаа гээшэб?

Тиихэдэ татар үгсаатан Хамид Шамсуддинов Александра Михайловна һамгантаяа суглаа ниитын хони малай тоо толгой олошоруулха, үүлтэрые һайжаруулха талаар баһа бэшэ хүдэлмэри хэһэн байна. Тэдэнэй хүбүүн Петр эхэ, эсэгын һургаалые даган, баһал хонишон болоод, яһала алдартайгаар хүдэлжэ ябана.

Тиин залуу хонишон Петр Шамсуддинов совхозойнгоо зуутанай тоодо орожо, алдаа нэрэтэй болобо гээшэ.

Тиихэдэ Буряадай АССР-эй депутат, Ажалай Алдар солын гурбадахи шатын орденто Иван Булгатович Ербаев һүүлэй хэдэн жэлэй туршада ажалай үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлнэ. Эхэ хонидой стара даажа абаһаар, хонин бүриһөө түл абажа, ходол районой болон республикын түрүү зуутанай тоодо ороод ябана. Гадна нооһо хайшалан абаха даабаряа мүн лэ жэлһээ жэлдэ үлүүлэн дүүргэнэ.

Ахалагша хонишон Михаил Махасович Шалуев гэр бүлөөрөө эхэ хонидой отарые даажа абаад хүдэлхэ зуураа, ходол эрхим дүнгүүдые түйлаха. Шэнэ табан жэлэй эхинһээ баһал амжалтатай ябана.

Мүнөө жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 126 хурьга абаа.

Энэнь район дотор эгээл эрхим дүн болоно.

Мүнөө манай отарануудые олонхи ушарта наһатай хүнүүд хүдэлнэ. Нэгэ хэды жэлһээ тэдэнэй ехэнхи хубинь амаралтада гараха. Тиихэдэнь хэн орондонь хонишон болоожо хүдэлхэнь гээшэб? Бидэ хонишодой ажалай шэнэ халаание һурган хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ үшөөл анхаралаа багаар хандуулнабди. Энэ талаар таарамжатай хэмжээ абаха хэрэгтэй. Тэрэгүй һаа, энэ түйлаһан амжалтануудnай, олоһон дүй дүршэлнай, талаар ошоходоо болохо гэхэ гү, али хэндэшье дамжуулагдангүй үлэжэ магад лэ. Тиихэдэнь яаха болоно бибди?

Ажахы доторнай ажалша бэрхэ залуушуул яһала бии. Зүгөөр тэдэнэй дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри һайнаар ябуулжа, ерээдүйн найдамтай халаан болохо шэнэ хонишодой тоо олошоруулбал ямар һайн байха бэлэй.

Энэ талаар республикымнай бусад районуудаар ямар хүдэлмэриин хэгдэжэ байһан тухай һонирхолтой юумэнүүдые «Буряад үнэн» газетын саг болоод лэ бэшэдэг һаань, ехэл һайн байха һэн. Манай совхозой дирекци, партком болон профком, ВЛКСМ-эй комитет залуушуулые м а л ажалда эльгээжэ хүдэлгэхэ хэрэгтэ анхаралаа үшөөл багаар хандуулна, энээн тухай суглаан, зүблөөнүүд дээрэ нэгэнтэ бэшэ хэлсэгдээ, теэд эдэ дутуу дунданууд усадхагданагүй.

Бидэ Баргажанай районой түрүү хонишон, Социалис Ажалай Герой Дашинима Будиевич Сундуевай «Бураһан солоео бусаахаар гү?» гэһэн томохон статья ехэтэ һонирхон уншаһан байнабди. Ехэл зүйтэй асуудалнууд тэрээн соо табигдаа гэжэ һанагдана.

Мүнөө манай адуулжа ябаһан хонид урдынхида орходоо. Бэеэр багануд болоо. Ноһошье, багаар үгэнэ. Хонидой үүлтэрыень һайжаруулха, нооһонойнь шанар дээшэлүүлхэ хэрэгтэй. Энэ талаар хүдэлмэри хэгдэнэ, ябуулагдана. Теэд мүртэй һайн дүнгүүд түйлагданагүй.

Гэхэтэй хамта хурьгадые

АДУУДАЙ ... ЛЭГ СОНО

...өөһэдынгөө һунгуулиин округой депутадтай уулзаха, һанамжаяа хэлэхэ аргатай байдаг.

Депутадуудай бүлэг хирэхирэ болоод лэ заседани дээрэ шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэдэг заншалтай. Жэшээлбэл, һаяхан нарин сэмбын комбинадай ЖКО-гой начальник Галина Фадеевна Гребенщиковагай «Жэшээтэ гэрэй түлөө социалис мүрысөө эмхидхэхэ талаар гэрэй комитедүүдэй ябуулдаг хүдэлмэри тухай» гэһэн тоосооень шагнаа. Нарин сэмбын комбинадай ЖКО өөрынгөө мэдэлдэ бүхыдөө 40 гаран гэртэй байбашье, эндэнь жэшээтэ гэр үгы гэжэ заседани дээрэ шүүмжэлэгдээ. Дурсагдагша ЖКО жэшээтэ гэрэй түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ хүдэлмэреэ һулаар ябуулна гэжэ заагдаа. Тус заседани дээрэ социалис мүрысөө аша үрэтэйгөөр эмхидхэхэ тухай сэхэ хэлэгдээ.

Депутадууд заседаниһаа гадна микрорайондоо горитойхон хүдэлмэри ябуулдаг юм. Жэшээлбэл, магазинуудай, хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха пунктнуудай ажалые наринаар хинан шалгана. Илангаяа архи худалдадаг магазинуудта шанга хиналта үнгэргэдэг гуримтай.

Энэ уулзалгада микрорайоной участогай инспектор, милициин ахалагша лейтенант С. В. Назаров үгэ хэлэхэдээ, ниитын гурим сахиха, мүн гэмтэ ябадал һэргылхэ талаар ямар ажалай ябуулагдадаг байһан тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрөө. Мүн эндэ үгэ хэлэһэн долоодохи магазиние даагша А. В. Горюнова микрорайоной хүн зониие хангалга һайжаруулха талаар ажалай үргэдэжэ байһаниие мэдээсээ.

Уулзалгын эсэстэ һунгагшад депутадуудтаа үнэн сэдьхэлһээ һайниие хүсөөд, партиин XXVII съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэхыень уряалаа. Агиталмайда сугларагшад нарин сэмбын комбинадай пионернүүдэй «Челночок» гэжэ лагерьта амардаг пионернүүдэй бэлдэһэн һонирхолтой концерт хаража баясаа.

Ч-Д. БУДАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: депутадууд (зүүн гарһаа) И. Н. Гранина, Т. А. Кондратьева, В. Д. Яковлева, Н. В. Ключерева, Р. Б. Шолонова.

ОНЬҺОН ТЕХНИКЭ ХЭРЭГЛЭНЭ

Үбшэлһэн хүн зониие эмшэлэлгэдэ, мүн урдшалан һэргылэлгэдэ мүнөө үеын медицинын шэнэ техникэ республикымнай больницануудта үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэжэ байна. Н. Семашкын нэрэмжэтэ республиканска больницын функциональна диагностикын отделенидэ холын зайһаа үбшэнгые танижа абадаг «Волна» гэжэ түхеэрэлгэ бии. Зүрхэнэй сохилтые дамжуулдаг тусхай түхеэрэлгэнүүдээр хангагдаһан республикымнай бүхы районуудһаа ямаршье сагта үбшэн хүнэй кардиограмма абажа болоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряадай АССР-эй габьяата врач Н. Б. Мясоедова медсестра Г. М. Дегтяреватай гэгшэтэй Баунтын районой түбэй больницаһаа эльгээгдэһэн электрокардиограмма абажа байна.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

ТҮРЭЛХИ ХЭЛЭНЭЙ ХЭШЭЭЛНҮҮД ТУХАЙ

Багшын һанамжа

Далаад онуудта буряад хэлэмнай зарим һургуулинуудта заагдахаяа болижо, буряад хэлэнэймнай багшанар ондоо ажалда орохо баатай болоо һэн. Жэшээлхэдэ, манайшье Баян-Булагай һургуулида буряад хэлэн заагдахаяа болоо юм. Үнгэрһэн һуралсалай жэлдэ долоодохи класс намда даалгагдаа һэн. Ород класс гэжэ нэрлэхэдэш барандаа буряад үхибүүд. Тэрээн соонь ородоор һайнаар үзэдэг, ород хэлэ барагхан мэдэдэг үхибүүд байгаа юм ааб даа. Харин хахадайнь хахад шахуу ородооршье, буряадаараашье һайн мэдэхэгүй шэбинар тушаалдаа һэн. Энэмнай хэнэй сэмэ гээшэб? Багшын гү? Үгы! Эдэ үхибүүдые хаража байхада ехэ һанаа зоборитой.

Мүнөө сагай эрилтээр манай үхибүүд—һурагшад ород, буряадшье хэлээ һайса мэдэхэ, уран гоёор алишье хэлэн дээрэнь тэгшэ хөөрэхэ ёһотой ха юм.

Дээрэ хэлэгдэһэн ушар хадаа үхибүүдые ехээр түлюгаашье гээшэ. Буряадшье хэлэн дээрээ һайса мэдэхэгүй аад, гэнтэ ород программаар үзэхэ гээшэмнай, тон лэ эндүүтэй, хүндэ, эсэһэн аяншада ута үндэр дабаа үгсэжэ ябаһан шэнги бэшэ гү? Ямар нэгэн шэнэ нээлтэ хэнэ, хэлэнэ бэшэб. Тиимэһээ олонхи буряад үхибүүдэй толгой сээжээр, удха шанарыень гүнзэгыгөөр ойлгон, мэдэнгүй миин лэ хөөрэнэ ха юм.

Эхин классһаа эхилээд ахамад классуудта хүрэтэрөө нигэжэ хэшээлнүүдээ «нюдэ нюургүй» сээжэлдэдэг ушар гарана. Эхин классһаа эхилээд үхибүүднэй түрэлхи хэлээрээ һуралсабал, ухаагаа гүйлгэжэ, бодомжолжо, шүүмжэлжэ, өөрынгөө эхын хэлэн дээрэ ойлгосо мэдэсээ болбосоруулна ха юм даа. Буряадаараа ухаалдижа, шүүмжэлжэ ерээд, ород хэлэн дээрэ тэрэнээ ойлгохо аргатай. Тиимэ тула буряад хэлээ заабол зааха, буряад үхибүүдтэ түрэлхи хэлыень заалга али болохо аргаар дэмжэгдэхэ, һайжаруулагдаха, дээдын зургаануудай ехэ анхаралда абтаха зэргэтэй. Мүн тэдэнэй зүгһөө хододоо туһаламжа үгтэжэ байха болоно.

Юрэдөө түрэһэн эхынгээ хэлэн дээрэ үхибүүд гээшэ һанал бодолоо тодоор, уянаар хэлэжэ һураха зэргэтэй. Үхибүүд зааханһаа, улгы соохоо, эхынгээ хэлэн дээрэ түрүүшынгээ үгүүлэл хэлэжэ захалха ёһотой гээшэ ха юм.

Хүн гээшэ багаһаа хойшо түрэлхи хэлээ һайса мэдэбэл, ондоо хэлэ бэлээршье, зүбөөршье шудалдаг байха. Харин түрэлхи хэлээ һайса мэдэхэгүйһөө боложо, ород хэлээ ухаалдингүй дээгүүр, тон халиргайгаар шудалха болоно бшуу. Энээнһээ уламжалан хэшээлээ бодомжолонгүй, миин хуурай хоопоор сээжэлдэхэ баатай болоно ха юм. Тиимэһээ би мүнөө эхин классуудта түрэлхи хэлэн дээрэнь хэшээлнүүдые үгэдэг болохо тухай асуудалые ехэтэ һайшаажа, зүб шиидхэбэри абтаха ааб гэжэ найданам. Буряад эхин һургуулинуудай классуудта бүхы предмедүүдые түрэлхи хэлэн дээрэнь зааха гээшэ зүб шиидхэбэри мүн гэжэ баталнаб.

Мүнөөнэй эхиншье, ахамадшье классай буряад үхибүүд түрэлхи хэлээрээ тоонуудаашье мэдэхээ болижо байна. Түрэлхи хэлээ алишье талаһаань һайнаар мэдэхэ ушар хадаа нүгөөдэ, ород хэлэ шудалалгада аша туһатай байха гэжэ юрын хүншье һайн мэдэхэ.

Эрдэмэй доктор, профессор Валентин Иванович Рассадин манда ехэ һонирхолтой лекци уһан буряад хэлэн дээрэ уншаа һэн. Тэрэнь ехэ гайхалтайшье, һонирхолтойшье шэнги бэлэй. Тэрэ хүмнай ород яһанай, арбан табан хэлэ мэдэхэ хүн байшоо. Тиин гэһэй зарим тэды манай буряад зон түрэлхи хэлэн хэрэггүй гэлдэжэ нюдэ балай хашхаралдаха, аашалалдаха хэбэртэй. Энэмнай тон буруу, манай хойто үеын ашанар, зээнэртээшье аргагүй муу нүлөө үзүүлхэ ушартай гээшэ. Минии һанахада, хэн нэгэн хэдышье һургаалтай, эрдэмтэйшье һаа, өөрынгөө эхэ, эсэгын түрэлхи хэлые мэдэхэгүй һаа, эрдэм соёлтой хүн гэжэ тоологдохогүй шэнгээр һанагдадаг. Өөрынгөө үг гарбалай түүхые, өөрынгөө соёл искусство болоод уран зохёол мэдэхэгүй һаа, ямар хүн байха болоноб даа тэрэ хөөрхы! Ондоо газараар ябахадаа ондоо яһатанай хүнүүдээр заабол уулзаха, ушараа хөөрэлдэхэ саг дайралдаха ха юм. Өөрынгөө уран зураашадые, уран зохёолшодые, артистнуудые мүртэй мэдэхэгүй, гадна түрэлхи хэлэн дээрээ дуу гүйсэдхэжэ, шүлэг уншажа шадаха, мэдэхэгүй байхадань тэрэ хүндэ ямар эшэбэритэй байха ааб? Улайжа, сайжал һалаха байха!

Тиихэдэ һаяхан багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлхэ институдай курсада һураашадтай, эхин классуудай болоод, дунда һургуулиин буряад хэлэнэй багшанартай партиин обкомой, Гэгээрэлэй министерствын хүдэлмэрилэгшэд уулзалга хэхэдээ манай һанамжануудые шагнаа һэн. Курсада һуралсагшад эхин классуудта бүхы предмедүүдые буряад хэлэн дээрэнь зааха гэһэн һанамжаяа булта даа нэгэн дуугаар хэлээ һэн.

Ф. МАНЖИХАНОВ,
Баян-Булагай найман жэлэй һургуулиин хэлэ, бэшэгэй багша.

Хяагта.

ЭЛҮҮР ЭНХЫН ХАРУУЛДА

ЭВМ-дэ ҮЗҮҮЛХЭЕЭ ЕРЭНЭ

142 асуудалда харюусахын түлөө врачта хэды шэнээн саг хэрэгтэйб?

СССР-эй Медицинын эрдэмэй академиин Сибириин таһагай гигиенын ба мэргэжэлэй үбшэнгүүдэй комплексно асуудалнуудые шиидхэдэг Новокузнецкэ институдай автомат системэ (АСОРС) энэ хэрэгые хэдэхэн минутын турша соо дүүргэнэ. Тиихэдээ үзүүлхэеэ ерэгшэ хэрэгтэй асуудалнуудтаа анкетэдэ харюусахадаа, тэдэнэй миин лэ тэмдэглээд орхино. Тэрэнэй һүүлээр нюур нюураараа уулзахадаа врачта тон гол шухалыень лэ элирхэйлхэнь үлэнэ.

Энэ системэ туршажа байха зуураа, үбшэнтэнэй ээлжээндэ удаан хүлеэдэггүйе, эмнэлгын эмхи зургаанай олон хүнүүдые богони саг соо үзэжэ гаргадаг болоһые элирүүлбэ.

Бүгэдэ арадые диспансеризацида оруулхадаа, шэнэ зүйл хэрэглэхыень Семашкын нэрэмжэтэ элүүрые хамгаалгын организаци зууршалба.

Мүнөө энэ АСОРС гээшэ Новокузнецкэ алюминиин заводой дэргэдэхи орон соомнай томо шахтануудай нэгэн болохо Распадская гээшэдэ хүдэлжэ эхилэнхэй. СССР-эй ВДНХ-да энэ системэ табигдаһан юм.

ШАДАДАГ БОЛОМСООРОО ДЭЛГЭРҮҮЛХЭ

Красноярскын офтальмологууд холые харадаггүйшүүлтэй тэмсэл ябуулжа эхилбэ. Хизаарай офтальмологическа больница, диспансер, мединститудай нюдэнэй үбшэнгүүдэй кафедрые нэгэдүүлһэн микрохирургиин областьнууд хоорондын түбэй хүдэлмэрилэгшэд энэ операци шудалжа, энээнһээ хахасаха арга олгоно.

— Москвагай нюдэнэй микрохирургиин НИИ-гэй дүршэл эндэ хэрэглэгдэнэ,— гэжэ Красноярскын түбэй хүтэлбэрилэгшэ профессор Т. Макаров хөөрэнэ.— Ниислэл хотын мэргэжэлтэд манай врачнуудта орёо аад, ашаг үрэ ехэтэй технологи хэрэглэхэдэнь туһална. Мүнөө бидэ дээдэ классай хэдэн хирургнуудтай болонхойбди.

Сибириин ба Алас-Дурнын олон городуудһаа хүнүүд үзүүлхэеэ Красноярск ерэдэг болонхой. Таһагые даагша В. Тороповой картотекэдэ зуу гаран бэшэгүүд туһалхые гуйжа ороод байна бшуу. Ушар тиимэһээ Красноярскын эмшэлэгшэдэй дүй дүршэл хаа хаана үргэнөөр тарааха аргагүй шухала. Енисей мүрэн дээрэ тогтоһон энэ городто жэл бүхэндэ тусхай һуралсалнууд үнгэргэгдэжэ, энэ хэрэгые бүри саашадань дэлгэрүүлжэ байха зэргэтэй болоно бшуу.

РУЛИИН СААНА БАЙГШАДТА

Томо томо ашаанай автомашинануудай, маршрутна ба рейсдэ гараад ябаһан автобуснуудай жолоошодой зан заһаха, хүсэ шадал, һэргэг һонор байлгые түхөөхэ санатори-профилактори Хойто Осетиин автотранспортна управленидэ нээгдэбэ.

Республикын клиническэ больницын ба профсоюзуудай областной соведэй мэргэжэлтэдтэй хамта медицинскэ институдай эрдэмтэд энэ шэнэ элүүр энхын учреждениин проект зохеогоо. Шофернуудай хэрэглэмжэдэ таатай зохид амаралтын таһалганууд, поликлиникэ, процедура хэдэг таһалганууд, кабинедүүд, спортивна зал, сауна, сэдьхэл бодолой тэнсүүри заһаха түбүүд үгтэнэ.

Санаториин путевкэнууд жолоошодто миинтээр үгтэнэ, харин тэрэнэй бүлын гэшүүдтэ — түлөөһэтэйгөөр.

Байгша табан жэлдэ Хойто Осетиин промышленна предприяти бүхэн санатори-профилакторитой, амаралтын баазатай болохо юм.

В. ШАНАЕВ,
ТАСС-ай корр.

ЕНСКЭ ШЭГЛЭЛЭЭР

1941 оной июлиин 10-һаа сентябриин 10 болотор смоленскэ тулалдаан үргэлжэлһэн. Дайнай түрүүшын үедэ тэрэ тулалдаанай ямар удха шанартай байһан тухай СССР-эй Оборонын министрэй орлогшо армиин генерал А. Т. Алтунин хөөрэнэ.

...тус городой хамгаалга толгойлхо гэһэн захиралта июлиин 14-дэ абаа һэн. Бидэнэй һүүлдэ мэдэһэнэй ёһоор, тэрэ генералда мүртэй, ямар нэгэ хэмжээ абаха арга байгаагүй: тэрэнэй армиин сэрэгүүд Смоленск шадар таһара татагдаһан, зарим частьнуудынь ондоо армиин мэдэлдэ үгтэшэһэн байгаа. Фронтын тон ехэ участогта тараагдаһан хоёрхон дивизи Лукониной мэдэлдэ үлэһэн бэлэй. Тэдэ дивизинхид өөһэдынгөө уялгые шэн зоригто баатаршалгаар дүүргээ һэн.

Баруун зүгһөө Москвада добтолһон дайсадта Смоленск ходоодоо хаалта болодог байһан түүхэтэй. Дайсанда сохилто хэхээр эмхидхэлдэ тэрэ үнэтэ саг олгодог байгаа. Минин ба Пожарскын үедэ шляхтичүүдтэй. Наполеоной добтолгын үедэшье фрэнцүзүүдтэй болоһон тулалдаанүүдта тиимэл байһан. Дүшэн нэгэн ондошье баһал тиимэ байгаа: Смоленск дайсанай добшалгын сагые бараха үүргэ дүүргэһэн.

Полковник П. Ф. Малышевай командалһан ополченецүүдэй бригада Смоленскын түлөө үсэд нэтэрүүгээр тулалдаһан. Июлиин 15-най үдэшэлэн гитлеровецүүд гурбан тээһээнь город руу сүмэрэн орожо, хэрэмэй ханануудай саана сухариһан батальонууд, бригаданууд болон подразделенинүүд гэр, квартал, үйлсэ бүхэниие хамгаалан, ухалтэ тулалдаануудта орео бэлэй. Июлиин схорхон һуни үсэд шанга тулалдаан соогуур үнгэржэ, үүрэй сайха үеэр Смоленскын урдэ заха яаха аргагүй дайсадаар эзэлэгдээ һэн.

Гэбэшье Смоленскын түлөө тулалдаан үргэлжэлһээр байба. Нэгэ бага нэмэри хүсэ абаһан 16-дахи армиин соединенинүүд болон частьнууд дайсадай урдаһаа таһалгаряагүй добтолгодо орожо, тэдэниие город сооһоо намнан гаргахые оролдохо зуураа Смоленск ба Дорогобуж хоёрой хоорондохи харгые фашистнуудта эзэлхэ арга олгоогүй.

Үур сухалаа баттаажа ядаһан Паулюс һүүлдэ нигэжэ бэшэнэн: «Смоленск шадар гал дүлөөр соробхилһон тулалдаанууд удаан саг соо добтолго хэхэ дайшалхы бүхы нөөсыемнай үгы хэжэ хаяһан. Эндэ, Смоленск шадар совет сэрэгүүдэй эсэргүүсэлтэ улам шангадажа, удангүй Ельня ба Дорогобуж шадар урдаһаамнай добтолго эхилэн, немецүүдэй талада горитой ехэ хохидол ушаруулагдаа».

Дайсантай хүндэ хүшэр тулалдаан, шуһа адхаруулга июлиин 29-нэй үдэр хүрэтэр үргэлжэлөө. Хоёр дабхар бүһэлэлгэдэ орохогүйн тулада манай сэрэгүүд июлиин 30-най һуни Смоленскые орхихо, дайсанһаа холодон таһарха гэһэн захиралта абаһан юм.

Смоленскһээ Днепр мүрэн хүрэтэр табин километр. Баруун фронтын гол хүсэнүүдтэй нэгэдэхэ зорилгоор гэдэргэ сухарижа ябаһан совет сэрэгшэд энээхэн зайн дайсанда ниилээд ехэ хохидолтойгоор үгэһэн ааб даа. Манай частьнуудые таһа уда татаха ба усадхаха талаар «орхим» жэшээ хэрүүлхые яаралан гитлерсвскэ арминуудай «центр» гэһэн бүлэгэй командовани пехотно болон танкова дивизинүүдые добтолгодо гамгүйгөөр түлхижэ, бомбардировщигуудые хойно хойноһоонь бүлэг бүлэгөөр ниидхүүлжэ мэдэһэн. Хэды ехээр оролдоошье һаа, фашистнууд сухарижа ябаһан манайхинай харгые хаажа, таһа уда татажа огтошье шадаагүй һэн.

Хатуу шанга тулалдаануудай үедэ дайсанай «центр» гэдэг бүлэг ехээр һулараа. Түрүүшын гурба хахад неделиин туршада тэрэнэй оньһожоруулагдаһан ба танкова дивизинүүд сэрэгшэдэйнгээ 50 процентые гээһэн. Энэ ехэ гээлтэ хоролтоёо хүсэлдүүлхын тулада гитлеровскэ командовани Москвада добтолгоёо хойшолуулха баатай болоһон гээшэ. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ фашис сэрэг стратегическэ добтолгынгоо гол шэглэлдэ анха түрүүшынхеэ оборонодо орохо баатай болоо ха юм.

650 километр утатай, 250 километр үргэнтэй фронт дээрэ болоһон смоленскэ тулалдаан 1941 оной бүхэли зун, сентябриин 10 болотор үргэлжэлһэн. Энэ үе соо добтолгын, оборонын ехэшье, багашье operationнууд үнгэргэгдэһэн гээшэ.

Ярцево станци дээрэ болоһон тулалдаан үсэгэлдэр болоһон ушарал шэнгеэр мүнөө намда эли тодохоноор һанагдана. Добтолгын үедэ бидэндэ таатай зохид нэгэ үеые алдахагүй гэжэ тэгүүлээд, би ротоёо дахуулаад түмэр замые хүндэлэн гараһан харгы тээшэ шуумайшабаб. Тэрэл үедэ гэнтэ хүл доромни граната хаанаһаашьеб шэдэгдэшэбэ. Гранатын тэһэрэлэн, юушье харахаяа болишобоб. Гүйдэл дундаа ябаһан тула үшөө хэдэн метр урагшаа дабшажа үрдеэ хаб, тиигээд мэдэрэлээ алдаад унаал хаб. Һүүлдэ мэдэхэдэмни, түрэл ротомни бэшэ подразделенинүүдтэй хамта арга шадалаараа станциие эзэлэн абажа, дайшалхы зорилгоёо дүүргэнэн байгаа. Энээн тухай би медпунктда ороһон хойноо мэдээ һэм.

Смоленскын түлөө тулалдаан совет олохон командирнуудай дайшалхы эрэлхэг зориг харуулха ябадалда горитойхон одо һулдэ болоод үгэһэн гэжэ хэлэхэдэ болохо. Бүгэдэндэ мэдээжэ болоһон Рокоссовскиин, Коневой, Курочкинай, Лукинай, Россияновай ба бусад олоной нэрэ алдар дайшалхы шадабариин, шэн зоригой, баатаршалгын һулдэ болон мүнөө болотор мартагдашагүй.

Георгий Константинович Жуков тухай онсолон хэлэхэ дуран хүрэнэ. 1941 оной июлиин һүүлһээ сентябриин хахад болотор тэрэ нөөсэдэ байһан фронтые командалһан, энэ ехэ тулалдаанай Ельнинскэ шэглэлдэ табигдаһан фашистнуудай шанга сохилто хэхэ дээбэритэй хүсые усадхаха талаар айхабтар шухала операци амжалтатайгаар үнгэргэһэн юм. Тэрэ тулалдаанай үедэ нөөсэдэ байһан фронтын сэрэгшэд дайсанай танкова хоёр, моторизованно нэгэ, пехотно долоон дивизиие үй бута сохижо, фашистнуудай Москвада добтолон орохо эгээл таатай зохид плацдармые үгы хэжэ шадаһан.

(ТАСС).

ТАСС • АПН ХИЛЫН СААНАҺАА

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ БА АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛАЙ АША ТУҺАДА

Советскэ Союз буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулхын, ядерна зэбсэгүүдые усадхахын, нютаг нютагуудай хёмороо зүришэлдеонүүдые политическэ аргаар гуримшуулан шиидхэхын түлөө батаар, шууд сэхээр тэмсэнэ, эб найрамдалай ба аюулгүй байдалай аша туһада харилсаа холбоо тогтоохо уряатайгаар Ази — Номгон далайн оршондохи бүхы оронуудта хандана, уласхоорондын аюулгүй байдалые хангахын түлөө ниитын хэрэгтэ Ази-Номгон далайн оршондохи оронуудые хабаадуулха зорилготой тодорхой хэмжээнүүдые дурадхана. Владивостогто болоһон баярай суглаан дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой хэлэһэн үгые уласхоорондын олоннитэ үргэнөөр шэнжэлэн тайлбарилхадаа, иигэжэ тэмдэглэнэ.

СССР-эй экономикодо яһала һайн хубилалтанууд болоно байна гэжэ М. С. Горбачев тэмдэглэхэ зуураа, саашанхи жэлнүүдтэ ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалгын үргэн ехэ программын орёо шухала зорилгонуудые шиидхэхын түлөө тэмсэхые уряална гэжэ Чехословакиин «Руде право» газетэ бэшэнэ. Советскэ Союз эб найрамдалта политикые залан сэхээр бэелүүлнэ. Ази түбидэ, Номгон далай дээрэ амгалан тайбан ба аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ асуудалнуудта тэрэ онсо анхаралаа хандуулна. КПСС-эй XXVII съездын залан сэхэ хараа шэглэлые хүтэлбэри болгон, Советскэ Союз энэ районгдохи бүхы оронуудтай хоёр талын харилсаагаа улам үргэдхэхые хүсэжэ байһанаа мэдүүлбэ.

Совет болон уласхоорондын асуудалнууд тушаа М. С. Горбачевой сэгнэлтэнүүд, тобшололнууд КПСС-эй XXVII съезд дээрэ баталагдан абтаһан захяа заабаринуудые, гол ёһонуудые тодорхой удхаар нэмэнэ гэжэ Польшын «Трибуна люду» газетэ бэшэнэ. Эб найрамдал хангаха, аюулгүй байдал тогтоохо уряа Владивостогһоо соностобо. Буу зэбсэгүүд болон сэрэгэй-политическэ түгшүүрилһээ Азиие, Номгон далайн оршон тойронхиие сүлөөлхэ гээшэ эб найрамдалые бэхижүүлхэ эгээл богони харгы зам мүн.

Номгон далайн конференциие зарлаха, үргэн полэнхы энэ газар нютагые уласхоорондын аюулгүй байдалай бүһэлүүртэ оруулха тухай совет дурадхалнуудые МНР халуунаар һайшаана, бүримүһэн дэмжэнэ гэжэ Монголой МОНЦАМЭ агентство тэмдэглэнэ. Эдэ совет үүсхэлнүүд хадаа бүхы хүн түрэлтэнэй аша туһада уласхоорондын байдалые үндэһөөрнь һайжаруулха зорилготой тон шухала удха шанартай үшөө нэгэ бодото алхам болоно гэжэ МНР-тэ тоолоно.

Хитадай «Жэньминь жибао» газетэ Синьхуа агентствын мэдээсэлые түрүүшынгээ хуудаһанда толилбо. Афганистанда байлгагдадаг совет сэрэгүүдые гэртэнь бусаахаар болоһон байһан тухайдаа, энэ жэлэй һүүл болотор 6 полкые Афганистанһаа Эхэ орондоо бусааха тухай КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев соносхобо гэжэ тэрээн соо хэлэгдэнэ. Эндэхи байдалые политическэ аргаар гуримшуулха зорилготойгоор СССР нимэ алхам хэнэ. Совет сэрэгүүдые Афганистанһаа гаргалгын болзор, шатанууд тухай Афганистанай хүтэлбэрилэгшэдтэй зүбшэн хэлсэгдэһэн байна гэжэ совет хүтэлбэрилэгшэ хэлээ гээд мэдээсэл соо заагдана. Хэрбээ ДРА-да эсэргүү эзэрхэг түримхэй ябуулгын хэгдээ һаань, Советскэ Союз хүршэеэ аюулда орхихогүй юм гэжэ тэрэ мэдүүлһэн байна. Совет сэрэгүүдэй горитой хубиие Монголһоо гаргаха тухай асуудалые Советскэ Союз мүнөө үедэ МНР-эй хүтэлбэрилэгшэдтэй зүбшэн хэлсэжэ байна гэжэ М. С. Горбачев тэмдэглээ. Һайн хүршэ ёһоной байдал байгуулха талаар нэмэлтэ хэмжээнүүдые абаха тухай асуудалнуудые Советскэ Союз Хитадтай ямаршье сагта, ямаршье хэмжээндэ эгээл нарин нягтаар зүбшэн хэлсэхээр бэлэн юм гэжэ М. С. Горбачев мэдүүлбэ.

Владивостогто М. С. Горбачевой хэлэһэн үгэ тон шухала удха шанартай политическэ үгэ болоно гэжэ Индиин хэблэл тоолоно. Дэлхэйн энэ районгдохи оронуудтай хани барисаа тогтоохо, эб найрамдал хангаха хүсэлэнтэй байһыень СССР-эй политика үшөө дахин элирхэйлэн гэршэлбэ гэжэ «Хиндустан таймс» газетэ бэшэнэ. Энээнтэй дашарамдуулан Индитэй СССР-эй тогтоодог харилсаа холбоондо, амгалан тайбанаар, адли тэгшэ эрхэтэйгээр зэргэ оршохо хэм хэмжээнүүдые уласхоорондын оршон байдалда баталха хэрэгтэ Индиин Республика ехэ хубитаяа оруулна гэжэ М. С. Горбачев хэлээ. Индидэ эсэргүүгээр империалис хүсэнүүдэй харата ябуулгануудаа үргэлжэлүүлжэ байһандань СССР-эй правительство һанаагаа зобоно гэжэ совет хүтэлбэрилэгшэ тэмдэглэбэ гээд «Индиан экспресс» газетэ бэшэнэ.

Ази түбидэ аюулгүй байдал хангаха асуудалнуудаар Хельсинкиин түхэлэй Номгон далайн конференциие үнгэргэхэ тухай совет дурадхал анхарал татана гэжэ Японой «Токио симбун» газетэ тэмдэглэнэ. Тус конференциие Хиросимада үнгэргэжэ болохо. СССР-тэ стратеги Ази түбидэ эб найрамдал болон тогтууритай байдал хангаха талаар шэглүүлэгдэнхэй байна гэжэ газетэ мэдээсэнэ. Шэнэ совет үүсхэлнүүд Афганистан тушаа асуудалые политическэ аргаар гуримшуулан шиидхэхэ, совет-хитад харилсаае хүгжөөхэ, Алас-Дурна зүгтэ СССР-эй болон США-гай зэбсэгтэ хүсэнүүдые хороохо арга олгохо байна. М. С. Горбачевой хэлэһэн үгэ «эб найрамдалта добтолго» болоно. «Советскэ Союзай шэнэ алхамууд зүүн болон баруун оронуудай хоорондохи харилсаае хүгжөөхэ арга олгохо байна» гэжэ тоолоно гээд «Нихон кейдзай» газетэ бэшэнэ.

Тайландын «Бангкок пост», США-гай «Нью-Йорк таймс», Францин «Матэн», Англиин «Таймс», Сириин «Аль-Баас» газетэнүүд, «Антенн-2» гэдэг телекомпани, тусхай политическэ асуудалнуудаар ООН-ой Генеральна секретариин орлогшо, Афганистанай, Пакистанай хөөрэлдөөнүүдтэ тэрэнэй түлөөлэгшэ **Д. Кордовес, Пакистанай засагаархидай түлөөлэгшэ** Владивостогто М. С. Горбачевой хэлэһэн үгые шэнжэлэн тайлбарилхадаа, энэ хадаа тон шухала удха шанартай үгэ болоно гэжэ тэмдэглэбэ.

ЗАЛАН ХҮТЭЛБЭРИЛГЫН БЮРОГОЙ ЗАСЕДАНИ

НЬЮ-ЙОРК. Бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй оронуудай залан хүтэлбэрилгын бюрогой заседани Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин штаб-байшан соо боложо, Түбэй Америкэдэхи байдал тухай асуудалые хаража үзэбэ. Никарагуада эсэргүү Вашингтоной эзэрхэг түримхэй ябуулгануудые эрид буруушааһан Гаагадахи уласхоорондын сүүдэй шиидхэбэриие наринаар, удааржа байнгүй бэелүүлхэ уряатайгаар Холбоото Штадуудта хандаһан байгаа. Харата ябуулганууды, добтолгонуудые, эзэрхэг түримхэй аашануудые, хүлһэнэй сэрэгшэдтэ мүнгэ һомололнуые болюулхыень тэдэнэр Холбоото Штадуудые уряалһан байгаа. Энэ ороной хууляарта правительствые унагааха зорилготой Никарагуагай арадта, правительствада эсэргүү экономическа хэмжээнүүдые США бэелүүлжэ байна. Энэнь уласхоорондын харилсаанда зүрюу харша ябадал болоно.

ОРОД ХЭЛЭНЭЙ ТҮБ

ДАМАСК. Араб социалис һэргэн хүгжэлтын партиин (ПАСВ) Политическэ эрдэмэй дээдэ институдай дэргэдэхи ород хэлэнэй түбтэ һуралсагшадай һургуулиин дүүргэлгын баяр ёһолол эндэ болобо. Жэлэй турша соо бүлэг совет багшанар Сириин зарим университедүүдые дүүргэхээ байһан 308 хүниие эндэ ород хэлэндэ һургаһан байгаа.

Хойноһоонь Сириин ниислэл хотодо тулгаһан Касьюн гэжэ дабаанай хүтэл шэлэнүүдээр хүреэлэгдэһэн үзэсхэлэн һайхан нуга голдо байрладаг энэ түб Дамаскын эгээл һайхан газарнуудай нэгэниинь болоно гэжэ тоологдохо ёһоороол тоологдодог юм. Энэ түбиие байгуулга Сириин ажабайдалда тон шухала удха шанартай үйлэ хэрэг болоһон байгаа гэжэ тэрэнэй директор Камаль Гелем ТАСС-ай корреспондентнүүдтэй хөөрэлдэхэдөө хэлэбэ. Тэрэнэй туһаламжаар Сириин залуу эрдэмтэд совет дээдэ һургуулинуудта һуралсалаа үргэлжэлүүлхэ һайн аргатай болонхой.

ЭЭЛЖЭЭТЭ БЭШЭ СЕССИ

ЖЕНЕВЭ. Ракетэһээ хамгаалалта хэхэ түхеэрэлгэнүүдые хизаарлаха тухай договор, стратегическэ добтолхы буу зэбсэгүүдые хизаарлаха үгэеэ ойлголсолгонуудай, мүн СССР-эй болон США-гай хоорондо ядерна дайнай аюулай пужэрэлгые һуларуулха хэмжээнүүд тухай хэлсээнэй зорилгонуудые, дүримүүдые бэелүүлгэдэ нүлөө үзүүлхын тула байгуулагдаһан совет-американ саг үргэлжын зүбшэлэлгын комиссиин ээлжээтэ бэшэ сесси хүдэлмэреэ эндэ дүүргэбэ.

ОСВ-1 гэжэ саг зуурын хэлсээе, ОСВ-2 тухай договорые сахихаяа США-гай арсаһан ушар тон аюултай байна гэжэ энэ сесси дээрэ американ талын анхаралые хандуулһан байгаа. Ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохо хэлсээе баталхын тула шухала хэмжээнүүдые абаха хэрэгтэй.

ОРТЕГЫН ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

НЬЮ-ЙОРК. ООН-ой штаб-байшан соо үнгэргэгдэһэн пресс-конференци дээрэ Никарагуагай Республикын президент Даниэль Ортега үгэ хэлэхэдээ, США-гай империализмын эзэрхэг түримхэй ябуулгануудта шанга сохилто үгэхые шиидэнхэй байһанаа манай орон мэдүүлнэ гэжэ онсолон зааба. Никарагуагай асуудалые дары түргөөр шиидхэхые Рейганай захиргаан хүсэнэ. Гэбэшье тэрэ буруу тоосоо хэбэ гэжэ тэрэ урдшалан һануулаа.

Республикада эсэргүү США-гай дайсан харша ябуулганууд тус ороной байдалые яаха аргагүй хүндэ хүшэр болгоо. Гэнтэшье һаань, никарагуан арад Вашингтоноор дэмжэгдэһэн контрасуудай банданuудай харата ябуулганудта шанга харюу сохилто үгэжэ, социально-экономическа хубилалтануудаа үргэлжэлүүлһээр.

Хани харилсаата гүрэнүүд — СССР, бусад социалис оронууд, бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй гүрэнүүд Никарагуатан паналаа нэгэдэнэ гэжэ Президент ТАСС-ай корреспондентын асуудалда харюусахадаа хэлэбэ. Түбэй Америкэдэ тохёолдоһон хүндэ хүшэр байдалые эдэ оронууд талархажа байһанаа мэдүүлхэ зуураа, бидэнэртэ али бүхы дэмжэлгэ, тэрэ тоодо ООН-ой Аюулгүйн Соведтэ үзүүлнэ гэжэ Даниэль Ортега тэмдэглээ.

ИКП-гэй ЦК-гай ПЛЕНУМ

РИМ. Италиин Компартиин Централна Комитедэй пленум июлиин 30-да эндэ нээгдэбэ. «Табан партиһаа бүридэһэн коалициин доройтон унаалга, демократическа хубилалтануудые хэхын түлөө тэмсэл» гэһэн асуудалые пленум зүбшэн хэлсэнэ. ИКП-гэй Генеральна секретарь Алессандро Натта элидхэл хэбэ.

СОЁЛОЙ hОНИН

ХАЛУУН ХАҺАНЬ БАҺАЛ ОРОНХОЙ

Хүдөө ажахын халуун хаһада хонишодые, малшадые болон тэжээл бэлэдхэгшэдые хангаха талаар республикымнай соёлшод зарим дүй дүршэлтэй болонхой. Мүнөө үбһэ хуряагшадые хангаха зорилготойгоор 34 агиткультбригада, 79 автоклуб, хүдөөгэй соёлой байшангуудта агитационно болон концертнэ 209 бригада хүдэлжэ байна. Тэжээл бэлэдхэлгын эхилхын урда тээ энэ шухала кампанида хабаадагшадые соёлой талаар хангаха тусхай түсэбүүд табигдажа, партиин райком бүхэндэ зүбшэн хэлсэгдээд, баталагдаһан байгаа. Лекци, хөөрэлдөөн, номой выставкэ, аман үгын журнал, үдэшэ, наадан гэхэ мэтые соёлшод тэжээл бэлэдхэгшэдэй дунда үнгэргэнэ.

Мухар-Шэбэрэй, Яруунын, Загарайн, Хойто-Байгалай, Хориин районуудта соёлшод хангалгын хүдэлмэри эмхитэй һайнаар ябуулжа байна гэжэ онсо тэмдэглэмээр. һайшаалай үгэнүүдээр мухар-шэбэрэйхидые магталтай. Мухар-Шэбэрэй РОМЦ, районой түбэй библиотекэ, радио-дамжуулгын редакци партиин XXVII съездын шиидхэбэринүүдһээ, КПСС-эй ЦК-гай болон партиин Буряадай обкомой Хандалгануудһаа уламжалан, үргэн ехэ социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ, тэжээл бэлэдхэлгэдэ хүн зониие элсүүлхэ тушаа ехэ хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэһэн байна. Литературно-хүгжэмэй «Үбһэ хуряалгын һайндэр», «Зун-86» гэһэн театрализованно үзэгдэлнүүдые табиһыень хүн зон һайшаагаа бэлэй.

Тэжээл бэлэдхэгшэдые соёлой талаар хангаха хэрэгтэ ажахынуудай партийна организацинууд горитой анхарал хандуулна. Илангаяа «Заганский» колхозой парткомой секретарь. Н. Г. Поломошнов, «Знамя Ленина» колхозой парткомой секретарь И. Т. Варфоломеев гэгшэд соёлшодые дэмжэдэг, али болохоор туһалдаг байна.

Зарим районуудта хангалгын түхэл маягууд, онол арганууд хүсэд һайнаар хэрэглэгдэнэгүй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Зэдын, Сэлэнгын, Хяагтын, Тарбагатайн районуудта гансал концертнэ номернууд харуулагдаад, зарим ушарта «Сахилгаан», «Дайшалхы хуудаһанууд» гаргагдаад хангалга дүүрэшэнэ. Библиотекарьнууд үбһэшэдые хангалгада хабааданагүй. Илангаяа Хяагтын районой Шэбэртын болон Мөөрөөшын хүдөөгэй соёлой байшангуудта (даагшанарынь Г. Н. Краснопрова, Х. Г. Цыренов) хангалга эмхидхэгдээгүй байһаар.

Уданшьегүй ургаса хуряалга эхилхэнь. Тиимэһээ соёлшодой забда сүлөөгүй үшөө нэгэ халуун хаһа орохо. Мүнөө ушарһан дутуу дунданууудаа шүүмжэлхы ёһоор хаража, ээлжээтэ кампаниие һайн бэлэдхэлтэйгээр угтаха зорилготойбди.

Р. ЖАЛЦАНОВА,
РНМЦ-гэй методист.

ОНСО ИЛГААТАЙ

Үдэр бүри гэхээр аадар бороогой адхаржа, нуга сабшалангай шииг нойто ехэтэй нажар Захааминда үбһэ тэжээл бэлэдхэл ябуулагдана. Зунай хаһада үбһэшэдэй звенонуудые, зуһалангай бэлшээридэ ажалладаг малшадые соёлой талаар хангалга ехэ удха шанартай. Ажалшадай урма зориг бадаруулжа, үндэр бүтээсэтэ ажал хүдэлмэриин эшэ үндэһэ байгуулдаг гээшэ.

Ушар иимэһээ арадай депутадуудай райсоведэй гүйсэдкомой соёлой таһагай (даагшань С. Р. Намжилов) хүдэлмэрилэгшэд үбһэшэдтэ, малшадта агитбригадануудай ошохо түсэб-график баримталгые наринаар хинана, эмхидхэлэй үргэн хүдэлмэри ябуулна.

Жэшээлэн тэмдэглэбэл, һаяхан П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ Улаан-Үдын хүгжэмэй училищиин багша, Буряадай АССР-эй габьяата артист Клим Карпович Миткинов заха холын райондо ерэжэ, бэлигтэй хүгжэмшэ, дууша эдир наһатаниие элирүүлхэ шалгалтын хүдэлмэри ябуулаа. Мэдээжэ дуушанай сүлөөтэй саг миинтэ хосороогүй, Клим Миткиновэй хабаадалгатайгаар тон һонирхолтой хатар, нааданууд Санагын совхозой Хуурлиг, Зэдын-Эхин, Бүтүү-Зэдэ нютагуудта ажалладаг 20 шахуу звенонуудай үбһэшэдтэ, зунай бэлшээриин 10 гаран гүүртэнүүдэй малшадта харуулагдаа. Эдэ концертнүүд онсо илгаатай байба. һайн дуранай бусад артистнуудай һүүлээр, уулзалгын түгэсхэлдэ К. Миткинов буряад арадай, мүн республикын композиторнуудай дуунуудые сугларагшадай захил дурадхалаар гүйсэдхөө.

Хура бороотой сагые һамбаашалан, үгышье һаа, үдэшын боро хараанаар эмхидхэгдэдэг концертнүүдэй урда тээ ажахын партийна организациин секретарь Ф. Л. Митронов сугларагшадта КПСС-эй обкомой Хандалга тухай хөөрэдэг, район, совхоз дотор үбһэ тэжээл бэлэдхэлэй ябасые тайлбарилдаг, звенонуудтахи дутуу дунданиуудта тогтодог һэн.

Мүн иимэшүү уулзалганууд Дүтэлүүрэй совхозой Хуурай-Цахирай үбһэшэдтэй, Түбэй фермын һаалишадтай, Енгорбойн совхозой Хүбшын зунай бэлшээридэ ажалладаг малшадтай, Хүдэриин-Дабаан гэжэ нютагта үнгэргэгдөө. Мүнөөдэрэй эгээл шухала асуудалнуудые шиидхэжэ, СССР-эй Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ бата бэхи үндэһэ һуури байгуулагшадай амарха сагые ашатайгаар эмхидхэлгэдэ соёлой таһагай хатар, нааданай бригадын гэшүүд Валерий Халзанов (хүтэлбэрилэгшэнь), Николай Тарбаев, Александр Абидуев, Надежда Эрдынеева гэгшэд хабаадалсана. Тэдэнтэй хамта Санагын соёлой-спортивна комплексын агитбригадын Тая Намсараева, Клавдия Будажапова, Борис Тарбаев болон бусад бэлиг шадабарияа харуулаа. Баянистнууд Борис Ринчинов (Санага), Валерий Цынгеев (Дүтэлүүр) гэгшэдэй гүйсэдхэһэн хүгжэм шагнагшадта һайшаагдана.

Соёлшодтой хамта наймаалагшад, медицинын хүдэлмэрилэгшэд ябалсана.

Ш. БАКШЕЕВ,
манай корр.

ТАНАЙ СҮЛӨӨТЭЙ САГ

Хүгжэмшэн болохо хүсэлтэй

Владимир Ринчинов Улаан-Үдын соёл-гэгээрэлэй училищиин дирижерско-хоровой отделенидэ һурадаг юм. Уран һайханай коллективтэ, агитбригадада эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанайнь түлөө түрэл ажахынь—Зэдын районой Оёорой совхоз тэрэниие өөһэдын стипендиат болгожо, һурахыень эльгээһэн байна.

Байгша оной декабрь һарада Владимир һуралсалаа түгэсхэжэ, түрэл нютагаа бусаад, училищада һуража олоһон дүршэл шадабаряа бусадта дамжуулан үгэхэ хүсэлтэй.

— Володя, хүгжэмшэн болохоб гэжэ хэзээ шиидэһэн байнаш? — гэжэ һураһамни, тэрэ иигэжэ хөөрөө һэн:

— Үшөө Улаан-Үдын нэгэдэхи интернат-һургуулида һурадаг байхадаа, дуунай хэшээлнүүдтэ ябаха угаа дуратай һэм. Имагтал тэндэ хүгжэмэй эхин мэдэсэтэй болоһон байнаб. Хүгжэмэй гоё һайхан аймагта үнэн зүрхэнһөө дуратай болоһондомни, композитор Чингис Павловай оролдолго габьяа ехэ. Гансашье намда бэшэ, мүн олохон нүхэдтэм хүгжэмэй дабтагдашагүй шэнжые тайлбарилан ойлгуулһанайнь, нүлөөлһэнэйнь түлөө үнэн зүрхэнһөө баясадагби.

В. Ринчинов өөрынгөө сүлөө сагаа хүгжэм найруулан зохёожо, үнгэргэхэ дуратай юм. Илангаяа Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнда зорюулагдаһан шүлэгүүдтэ тааруу хүгжэм найруулдаг. Тиимэһээ училищи соогоо, мүн Улаан-Үдэ хотын студентнэрэй дунда болоһон конкурснуудта өөрынгөө дуунуудые тэрэ гүйсэдхэжэ, харагшадай һайшаалда хүртэдэг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. Ринчинов.

Ж. ХАЛБАЗЫКОВ.
Авторай фото.

ЭДИР ПИАНИСТНУУДТА

«Советский композитор» гэжэ түбэй хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэд «Эдир пианистын библиотекэ» гэжэ серидэ, мүн «Буряадай композиторнуудай үхибүүдтэ зорюулагдаһан пьесэнүүд» гэһэн номуудые хэблэн гаргаха бэлэдхэл хэжэ байнхай.

Н. Шагдароной согсолбори доро гараха тэрэ ном соо автономито республикын элдэб наһанай композиторнуудай эрхим һайн зохёолнууд оруулагдаха юм. Номой авторнуудай дунда А. Андреев, Ю. Ирдынеев, Ж. Батуев, В. Усович, С. Манжигеев, Б. Ямпилов болон бусадай нэрэ дурдагдана.

Дурсагдагша ном хадаа үхибүүдэй хүгжэмэй һургуулиин эхин, дунда, мүн дээдэ классуудай һурагшадта ёһотойл бэлэг болохо байна.

Н. КОСЕНКОВА.
Москва.

ЗҮЖЭГҮҮДЫЕ ХАРУУЛНА

Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрай бүлэг артистнууд Хори нютагаар гастрольдо ябана. һаяханай тэдэнэр Тээгдэ тосхон ерэжэ, Ч. Цыдендамбаевай «Холо, ойрын түрэлнүүд», Д. Дылгыровэй «Эхын үүргэ» гэһэн зүжэгүүдые харуулба.

Тээгдын соёлой байшан соо хүгшэн залуугүй хүн зон олоороо суглараа. Хүрбын совхозой тусхай автобус малшад, һаалишад болон хонишодой зуһалангуудаар ябажа, тэдэниие ажалайнь үдэрэй һүүлээр олоор асараа һэн.

Дурсагдагша зүжэгүүдтэ шадамар бэрхээр нааданан артистнууд Г. Батомункуева, Д. Бочиктоев, В. Амханова болон бусад харагшадай һайшаалда хүртэжэ, олон удаа альга ташалгада хүртөө.

Зүжэгэй дүүрэхэдэ, совхозой парткомой секретарь Г. Г. Цыренов нютагайхидайнгаа зүгһөө артистнуудта баяр баясхалан хүргөө.

Хори.

Ц-Х. ГОМБОДОРЖИЕВА.

«АЗЕРБАЙДЖАНФИЛЬМ» АЙЛШАЛБА

Хойто-Байгалай райондо азербайджан киногой үдэшэнүүд һаяхан үнгэргэгдэбэ. Байгал-Амарай түмэр замай барилгашадта «Азербайджанфильмын» режиссер-найруулан табигша Р. Исмаилов, директор Р. Рашидов, артистнууд Л. Алиева, Т. Ахметова, Г. Ибрагимова, Р. Наврузов гэгшэд айлшаар ерэһэн байна.

«АзербайджанБАМстройн» барилгашадай барижа байһан Улькан, Ангоя поселогуудта тэдэнэр хүрэжэ, уулзалгануудые үнгэргөө. Удаань Северобайкальскын соёлой байшангууд соо холын айлшадай уран һайханай болон баримтата фильмүүд харуулагдаһан байна.

К. ЖАМЬЯНОВ.

БЕЛА КУНАЙ ТҮРЭҺӨӨР 100 ЖЭЛ

ҺАНАЛАА НЭГЭДЭЛГЫН

«Нүхэр Бела Куниие сүлөөлэгты!» гэһэн гаршагтай корреспонденци «Бурят-Монгольская правда» газетын 1928 оной майн 23-най номерто толилогдоо һэн. Тэрээн дотор Верхнеудинскын шэлэй заводой хүдэлмэришэд дүлэтэ революционер-интернационалист Бела Куниие Австриин түрмэһөө сүлөөлхэ эрилтэтэйгээр энэ гүрэнэй правительствада хандаһан байна.

Венгриин коммунис хүдэлөөнэй элитэ түлөөлэгшэ Б. Кунай түрэһөөр 100 жэлэй ой байгша жэлдэ гүйсөө. Эрэлхэг зоригто революционер тэмсэлэй гайхамшагта зам гаталһан юм. Арбан долоотой болоодүй ябахадаа, 1902 ондо Венгриин социал-демократическа партиин гэшүүн боложо, студентнэрэй социалис бүлгэмүүдые эмхидхэлгэдэ тэрэ хабаадалсаа. Австриин зонхилолгоһоо Венгриие сүлөөлгэ тухай, таряашадай хүшэр хүндэ байдал тухай, орон дотор шиидхэгдээгүй национальна асуудал тухай журналист Бела Кун тэрэ үедэ олон тоото статьянуудые бэшэдэг байгаа. Энээнэй түлөө «Чиллаг» гэжэ түрмэдэ тэрэ хаагдаһан юм.

Дэлхэйн нэгэдэхи дайнай эхилхэдэ, фронт эльгээгдэжэ, 1916 ондо ород генерал Брусиловай сэрэгүүдэй шанга добтолгын үедэ Б. Кун плендэ орошоо бэлэй. Томск хотодо плендэ байхадаа, Б. Кун социалистнуудай бүлэг эмхидхээ. Томскын большевигүүдтэй холбоо бэелүүлжэ, тэдэнэй тэмсэлые дэмжэһэн байна. Ородой социал-демократуудай хэблэдэг газетэ, журналнуудта Бела Кунай бэшэһэн статьянууд тэрэ үедэ толилогдодог һэн.

Агуу ехэ Октябриин социалис революциин илалтын һүүлээр венгер хүдэлмэришэдэй хүтэлбэрилэгшэ залуу Совет республикада шэнэ байдал байгуулхын түлөө тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаба. «Правда» болон «Известия» газетэнүүдэй хуудаһануудта тэрэнэй материалнууд гарадаг байгаа. Улаан Армиин һая байгуулагдажа байха үедэ, 1918 оной февраль соо Бела Кун Нарва хотын шадархи байлдаануудта хабаадалсаа һэн. 1918 оной июлиин 6-да зүүнэй шэглэлэй эсэрнүүдэй буһалгаа татахада, венгер интернационалистнуудай отрядые толгойлон, буһалгаашадые даралсаһан байна. Граждан дайнай эгээн хүшэр үедэ — 1918 оной намар Бела Кун Ураалда боложо байһан сагаан хасагууд болон сагаан чехүүдтэй шуһата тулалдаануудай гал дүлэн соогуур гараа бэлэй. Бела Кунай ажал ябуулгые В. И. Ленин үндэрөөр сэгнэдэгшье, мүн венгер революционерые тон ехээр хүндэлдэг байгаа. Бела Кун Коммунис III Интернационалай үндэһэ һуури табигшадай нэгэн болоно.

Түрэл ороноо бусаһанай һүүлээр, 1918 оной ноябриин 24-дэ Бела Кун венгер хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй эгээн түрүүн үзэл бодолтой түлөөлэгшэдтэй хамта Венгриин Коммунис партиие байгуулаа һэн. Удангүй, 1919 оной мартын 21-дэ, Венгридэ революци боложо, венгер хүдэлмэришэн анги засагаа гартаа абаад, Совет республика тогтооһон юм. Теэд Венгриин Совет республика Антантын бүлэглэлэй империалис гүрэнүүдэй шанга сохилтодо орожо, Венгриин түүхэдэ түрүүшынхеэ байгуулагдаһан арадай засаг үгы хэгдээ бэлэй. Бела Кун Австрида түрмэдэ хаагдаад, 1920 оной зун Совет правительствын, В. И. Ленинэй оролдолгоор сүлөөлэгдэһэн байгаа. Венгриин диктатор Хортиин ябуулдаг, арад зондо харша политикадань эсэргүү тэмсэлые толгойлһон Венгриин Компартиин ажал ябуулгые Бела Кун залан хүтэлбэрилдэг байгаа. Тиигэжэ 1928 ондо Венэдэ байха үедэнь Австриин правительство барижа хааһан байна. Тэрэнэй ами наһан аюулда орохоор байгаа, юундэб гэхэдэ Австриин правительство Бела Куниие Венгриин засагаархинда үгэхэ һанаатай байһанаа мэдүүлээ ха юм.

Бела Куниие хамгаалхаяа бүхы дэлхэйн ажалшад бодоо һэн. Энэ тэмсэлые Революционернүүдтэ туһаламжын уласхоорондын организаци (МОПР) толгойлбо.

МОПР-ой чехословацка таһаг 1928 оной май һарада Прагада олон хүн зоной хабаадалгатай митинг эмхидхэ-

ХҮДӨӨГЭЙ АЖАЛШАДАЙ АНХАРАЛДА

Байрын гэрнүүдые өөһэдтөө барихын тула хүдөөдэ ажаһуудаг хүн зондо 15 жэлэй болзороор урьһаламжа СССР-эй Гүрэнэй банк үгэнэ.

Гэр байра барихадаа, Гүрэнэй банкын урьһаламжа хэрэглэгты!

Хүдөө нютагуудта хубиин гэр барихын тулада урьһаламжа абагшадта эгээл тааруу зохид, хүнгэлэлтэтэй гуримаар СССР-эй Гүрэнэй банк урьһаламжа үгэхэ байна. Ойлгожо ядаһан асуудалнуудаараа тайлбари абахын тула Гүрэнэй банкын эмхи зургаануудта хандахада болохо.

Хүдөөгэй ажалшад! Гүрэнэй банкһаа урьһаламжын мүнгэ абажа нэгэ-хоёр жэлэй үнгэрхэдэ, бууһын бусад барилгануудтай өөһэдын гэртэй болоходотнай, таанадта аша туһатайшье, таарамжатай байхал.

Холоһоо ерэһэн бэшэг

БАЯР ХҮРГЭНЭБДИ

Байгша оной июнь һарын хуушаар Улаан-Үдэ хотодо Сибиириин болон Алас-Дурна зүгэй техникумүүдэй интернациональна хани барисаанай клубуудай Бүхэроссин I слёт эмхидхэгдээ һэн. Түрүүшынхиеэ Буряад орон ошожо, мартагдашагүй һайхан үдэрнүүдые үнгэргөөб.

Залуу интернационалистнуудай слёдто уриһанайтнай түлөө халуун баярые хүргэнэб. Слёдой бүхы хэмжээ ябуулгануудые эрхимээр эмхидхэһэнэй ба үнгэргэһэнэй түлөө, Байгал далайдахи мартагдашагүй үдэрнүүдэй болон халуун анхаралай түлөө Буряадай М. И. Ербановай нэрэмжэтэ совхоз-техникумэй коллективэй, КИД-эй хүтэлбэрилэгшэдтэ танай газетээр дамжуулан халуун зүрхэнэй баярые хүргэнэбди. Таанад эрхим һайн, хэмжээлэшэгүй хүндэмүүшэ зээд байнат.

Латвиин ССР.
Кандава хото.

Нидия БЕРГА.

ТАГНАЛГААР ЭХИЛБЭ

Шатараар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө харюугаа абалгын матчын түрүүшын партиие уласхоорондын гроссмейстер Марк Тайманов тайлбарилна:

— Матч дотор түрүүшын парти хэзээдэшье онсо удха шанартай байдаг. Гроссмейстер Ю. Авербахай мэргэнээр элирхэйлһэнэй ёһоор, тэрэ шатарай агууехэ тулалдаанай генеральна бэлэдхэл боложо үгэдэг байна бшуу. Тэрэ нааданда геройнуудынь рольдоо ороно, шэнэ байдалдаа дадана. Мүн стартын урда тээхи һанаа үнөө зоболгоёо унтараагааха гэжэ оролдоно. Гэхэтэй хамта түрүүшын парти теоретическэ удаан сагай бэлэдхэлэй эхи харуулна. Харюугаа абалгын түрүүшын тулалдаанда эдэ бүгэдые анхаржа болохоор байба.

Карпов — Каспаров

1.д4...

Дэлхэйн экс-чемпион энэл ябадалаар тэмсэлээ эхилхэ байха гэжэ хүн бүхэн һанаһан байха. Юуб гэхэдэ, урдахи матчда Карпов иимээр эхилхэдээ, абажа боломоор табан очкоһоо 3,5 очко абаһан юм.

1... Кф6...

Түрүүшын һанагдаагүй ушар. Урдахи уулзалгануудтаа Каспаров заал һаа, урдаһаань үргүүлан 1... д5... гэжэ ябадал хэдэг байгаа бшуу. Тэрэнь бэрсын гамбидта асардаг һэн.

2. с4 г6 3.Кс3 д5... Энэ хадаа нааданай эхинэй һанагдаагүй бэлэг — Грюнфельдын хамгаалалта. Карпов Каспаров хоёрой болоод, юрэнхыдөө дэлхэйн чемпионой нааданай эхинэй репертуарта гансашье дахин дайралдаагүй юумэн болоно. Хэбэрынь, Каспаров харюугаа абалгын матчда зорюута бэлэдхээ гээшэ аабза.

4.Кф3 Сг7 5. Сф4... Гэнтын ушарай ашаг үрэ харагдаадхиба. Карпов ото хэгдэжэ байдаг үргэлжэлэл хэхээ зүрхэлбэгүй. Энэ хадаа тэрэнэй талаһаа нэгэ багахан сухарилта гээшэ ааб даа.

5... с5 6. дс Фа5 7.Лс1...

һонирхолтой байдал. «Зөөрэер» үлүү болохо үргэлжэлэлэй байгаашье һаань, аюултай байдалда орохоёо хүсэнгүй, Карпов иигэжэ үргэлжэлүүлбэ

7... дс 8. е3 Ф:с5 9.Фа4 шах Кс6...

Ондоошье арга байгаа. Жэшээнь, 9... Сд7 10.Ф:с4 Ф.с4 11. С:с4 Кс6, гэбэшье Каспаровай ябадал үлүү дээрэ.

10. С:с4 0—0 11. 0—0..: Харахада, сагаантан нааданайнгаа эхинэй дүнгүүдээр ханагги байха ёһотой. Тэдэнэй бодонууд үлүү һайнаар хүгжэнги, с1 дээрэ сагаан тэргэ харатанай бэрсын урдаһаа хараад байхадаа, тактическа арга боломжо барагһайнаар олгохоор шэнги байгаа һэн. Гэбэшье харатанай хэһэн удаадахи харюу эдэ бүгэдые буруу һүргөө.

11... Сд7...

Сагаан бэрсэ мүн баһа амгалан тайбан байдалда байха аргагүй гэжэ элирбэ. Энэ удаа «сентгенэй туяанууд» һөөлжүү шугамаар (диагоналяар) харбажа, аягүй 12... Ке5 занаптые хараада абангүй байжа болохогүй байгаа.

12. Фв5 Ф:в5 13. С:в5 Лас8.

Позицинь жэгдэрбэ. Үнэниинь хэлэхэдэ, эндэһээ эб найрамдал тухай хэлсээ хэжэ эхилхээр болоод байгаа, гэбэшье тэмсэгшэ хоёрой дайшалхы зориг айхабтар ехэ байжа, тулалдаагаа үргэлжэлүүлээ. Харин тэрэнь удаан үргэлжэлөөгүй.

14. Лфд1 Лфд8 15. н3 н6...

Хоёр талын байдалаа һэргылэн бэхижүүлхэ хэмжээ абаһанайнь һүүлээр позицияа хурса болгохо ямар тиимэ арга боломжын олдохоёо болиһониинь элирбэ. Үшөө саашаа иигээд үргэлжэлөө:

16. Кфl а6 17. Се2 Се6 18. Л:д8 шах Л:д8 19. Ке5 К:е5 20. С:е5 Лд2 21. в3.

Хүсэн түгэс тэмсэл энэ партида болоогүй. Наадагшадай хүсэлһөө гадуур иимэ юумэн болодог, гэбэшье теоретическэ тоосооной үрэһэн таригдаа бшуу. һонирхолтой, энэнь саашадаа хүгжэлтэ үгэхэ гээшэ гү?

(ТАСС).

ЮРЫН СОВЕТ ХҮНҮҮД

ХҮҮГЭД АБАРАГДАА

Энэ ушар үнгэрэгшэ жэлэй октябриин 7-до болоо һэн. Үдэһөө үнгэржэ байхада, 3 час багта харанхынхид бөөн хара утаанай һуурин соо гаража байхые харажархиба.

Түймэр унтараадаг машинын ерэхэ үеэр дүрэжэ байһан гэрэй үһээ галда абтажа, удаан болонгүй доошоо унашаба. Энэ үедэ хэнииешье аршалжа, абаржа шадагдахагүй байба. Болоһон ушар тухай дуулэмсаараа гэрэй эзэдэй гүйлдэжэ ерэхэдэнь, түймэр унтараагшад галай һүүлшын дүлэнүүдые үһа адхан унтараажа байба.

«Хүүгэднай хаана гээшэб?» гэжэ үбгэ һамган хоёр тон түрүүлэн ухаа алдаба. Тэдэнэр гурбан хүүгэдтэй юм. Женя 4-тэй, Люба 3-тай, харин багахан Миша 1 жэл, 3 һаратай.

Ямар ехэ зол жаргал тудаба гээшэб? Дүтэ ажаһуудаг гурбан эхэнэрнүүдэй ашаар гурбан хөөрхэн хүүгэд абарагдаһан байгаа. Тэдэ элдэб наһанай зон. Эдэнэр Д. М. Черепанова, Е. Л. Махоткина гэгшэд эхэ басаган хоёр, харин гурбадахинь—Н. Д. Котоманова гэгшэ хүршэ хүбөө һуудаг юм.

Тэдээнтэй уулзахадаа болоһон ушар, өөр тухайгаа хөөрэхыень бидэ гуйгаа һэмди.

— Катя басагамни Улаан-Үдэдэ хүдэлдэг юм. Октябриин 5-да миниин түрэһэн үдэр һэн тула, дүтын түрэлхид, басагамни городһоо ерээ бэлэй. Басагамни 7-ной үдэр Улаан-Үдээ бусаха гэжэ гараһан аад, удангүй хүхэ сагаан нюуртай болошоһон гүйжэ ерэбэ. «Хүршымнай гэр шатажа байнал»,— гэжэ богоһо дээрэһээ һүхирбэ. Нүгөө таладамнай байдаг хүршэ Динарида Матвеевнатай ухаа алдан һүрэжэ бодоо һэмди.

Саашань сонхын шэл тэһэлжэ, хүүгэдыень хайшан гээд абарһанаа тон һайн ойлгодоггүйб. һүүлдэл гараа сонхын шэлнүүдтэ ехээр адажархиһанаа мэдэрээ бэлэйб. Хүүгэдые гаргажа үрдеэд лэ байхадамнай гэрэй үһээнь доошоо бутаран унаа һэн.

Би гурбан хүүгэдые ехэ болгооб. Барилга дээрэ наһанайнгаа амаралтада гаратараа хүдэлөө һэм. Мүнөө дүрбэн ашанартайб. Ехэ басаган Катимни (намтай түймэрһөө хүүгэдые абаралсагша) Оксана табадахи, харин Танюша—гурбадахи класс дүүргэбэ. Володя хүбүүмнай Сахалинда автомашинын жолоошоноор хүдэлдэг. Светланамнай Москвада наймаашанаар ажаллана.

Олон хүүгэдтэй, ехэ бүлэдэ би өөрөө хүн болоһон байнаб. 1943 ондо абамнай фронт ошожо, Курска дүхэриг шадархи байлдаанда унаа һэн... Тиихэдэ бидэ, 6 аха дүүнэр, Зэдын районой Зэлтэр нютагһаа Хяагтын район зөөжэ ерээ һэмди, — гэжэ Д. М. Черепанова бидэндэ яаралгүй хөөрэбэ.

— Шатажа байһан гэртэ гүйлдэжэ ерэхэдэмнай, халуун гээшэнь хэлэшэгүй. Веранда болоод үһээ оройнь улаан гал соо. Гэбэшье энээндэ тогтонгүй хүүгэдые абараалди даа. Мүнөө һанахадаа зүрхэ алданаб. Би баһал хүүгэдтэйб. Иринамни Владивостокто технологическа институтда һурадаг, хүбүүн Игорьнай Шэтын областиин Краснокаменск хотодо электро-гагнууршан юм. Үшөө хоёр эхир үхибүүд бии: нэгэниинь, Нина — Улаан-Үдын түмэр замай техникумэй һурагша, нүгөөдэнь — Наташа арбадахи класс дүүргэбэ. Миниин эсэгэ Давыд Кирсанович граждан дайнда партизан ябаһан юм,— гээд Котоманова хөөрэнэ.

Гурбадахи героинитай бидэ уулзажа шадабагүйбди. Тэрээндэ «Гал түймэртэ эрэлхэг зориг харуулһанай түлөө» гэһэн медаль арадай депутадуудай городской Соведтэ барюулагдаа юм.

Е. СУРМАЧ.

ХЭБЛЭЛ ЗАХИГШАДТА

1986 ОНОЙ АВГУСТЫН 1-һээ СОВЕТ БОЛОН ХИЛЫН САА НАХИ ГАЗЕТЭ, ЖУРНАЛНУУДТА 1987 ОНОЙ ЗАХИЛ ЭХИЛХЭНЬ.

ХЭБЛЭЛДЭ АЛБАН ЗУРГААНАЙ ЗАХИЛ 1986 ОНОЙ АВГУСТЫН 31-дэ ДҮҮРГЭГДЭХЭ. 1987 ОНОЙ ЭХИНҺЭЭ АБТАХА ХУБИИН ЗАХИЛ 1986 ОНОЙ ОКТЯБРИИН 31-дэ ДҮҮРГЭГДЭХЭ.

ЗАХИЛ ХЭХЭЕЭ ЯАРАГТЫ!

«Союзпечатиин» республиканска агентство.

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖ

«45-һаа 6-ень таааха» ба «36-һаа 5-ень таааха» «Спортлотонуудай» 1986 оной июлиин 27-до үнгэргэгдэһэн 30-дахи тираж.

«45-һаа 6-ень таааха»: 2—биатлон, 11—волейбол, 14—академическэ һэлюурдэлгэ, 27—һур харбалга, 41—столой теннис, 45—даам.

«36-һаа 5-ень таааха»: 11—волейбол, 13—хадаһаа санаар һолжоролгын спорт, 23—санаар һүрэлгэ ба хоёр зүйлэй мүрысөөн, 31—фехтовани, 36—уран һайханай гимнастика.

(ТАСС).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Шиидхэгдэхэ асуудалнуудые түргэн болзорто бэелүүлхэ» — М. С. Горбачевой Хабаровска хизаарта ерээд байһан тухай ТАСС-ай мэдээсэл. «Россин эршэтэ ажалай дабшалта» — РСФСР-эй ЦСУ-гай мэдээсэл. «Тэжээл бэлэдхэлгын габшагай һара» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Эрдэм наукын гараһан шиидхэбэри...» — И. Болдогоевой статья, «Ургаса үрэнэ хүрэнгэһөө эхитэй — К. Санкировагай статья. һайн шанартайгаар, богони болзорто барилга хэхэ. «Табан жэл хэды жэлтэйб?». «Хэтэ мүнхэдөө залуу» —репортаж.

Гурбадахи хуудаһанда. Түргэдхэлгэ: социальна талаар шиидхэгдэхэ асуудалнууд. «Нормын 150 процент. Энэ хододоо һайн гээшэ гү?» —В. Парфеновой статья. Хилын саанаһаа абтаһан мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Республикын нютаг нютагай һонин. «Байгалай үмэнэхи түрэл хизаарнай. «Шугы бургааһан юун тухай хэлэнэб?»—П. Башковой статья. Дурадхал оруулнаб. «Зумбараануудые агная» —М. Гылыковэй статья. Ой модон тухай хуули. «Ойн баялигые ашаглахадаа...»—В. Заваринай статья. «Байгалай эрьедэхи Кабанскын газар тухай»—Ю. Будаевай статья.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД:
ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21. 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений—2-65—54.

Республиканская типограф... ственного комитета Бурятско... делам издательств полиграф... ной торговли г. Улан-Удэ ул. ... Н-00559. Заказ № 177. Инде...